

berria

JANARI MINA
Sua mingain gainean

UDAGIRO | 38-39

JOXE AZURMENDI 1941-2025 NAZIO BATEN FILOSOFOA

Euskal Herriko
pentsalari garaikide
garrantzitsuenetakoa
zendu da. Legatu
aberatsa utzi dute
hizkuntzaz, kulturaz
eta, oro har, bere herriaz
egindako gogoetek.

HARIAN | 2-5

ANDONI CANELLADA / FOKU

Bilbon gizon bati
barrabiletara tiro
egin zion ertzaina
identifikatu dute

EUSKAL HERRIA | 11

Langabezia jaitsi
egin da ekainean,
baina afiliazioen
igoera eten

EKONOMIA | 14

**Berotegi gasen
isuriak %90
murritzu nahi
ditu Bruselak
2040rako**

Karbono neutraltasuna 2050.
urtea baino lehen lortzeko hel-
burua du Europako Batzordearen
proposamenak. Estatu batzuek
ehuneko txikiagoa ezartzeko es-
katu dute. **MUNDUA | 16-17**

Bortxa matxistaren
biktimen Arabako
zentroko
murritzetak
salatu dituzte

Sindikatuak eta zenbait
taldek protesta egin dute
aldundiaren erabakiaren
kontra. Gorka Urtaran Gi-
zarte Politiketako diputa-
tuak esan du ez dutela mu-
rrizketarik egingo.

EUSKAL HERRIA | 8

**Eskola indarkeria ikertu
duen batzordearen iritziz,
Frantziako Estatuak
«akats nabarmena» egin du**

→ Betharramgo eskola
katolikoko kasua
eta antzekoak
aztertu dituzte
parlamentariak.

François Bayrou lehen ministroa-
ri «gezurretan» aritzea leporatu
diote, eta estatuari, berriz, zera
eskatu, «gidaritza bateratua»
ezartzeko ikastetxe publikoei
eta pribatuei. **EUSKAL HERRIA | 7**

Garbiñe Ubeda

Intelektual konprometitua eta pentsalari emankorra izan da Joxe Azurmendi Otaegi (Zegama, Gipuzkoa, 1941-2025). Filosofiari eta mundu akademikoari egin dako ekarpenaren seinale, haren izena daraman katedra bat sortu zuen EHUK. Euskal Herria eta euskal kultura izan ditu gogoeta-gairik esanguratsuenak, eta historikoki eta konparatiboki aztertu ditu, Europako pentsamenduaren ardatzean betiere. Haren ibiliak ez ziren, ordea, akademiara mugatu. Jakin taldeko kide aktiboa izan da, aldizkaria frankismoeko debekuaren ostean bigarrenaz sortu zenetik. Euskararen normalizazioan, kulturgintzan eta bakegintzan ere aritu zen, beste hainbat erakunderekin lankidetzan.

Azurmendiren lana oparoa eta itzal luzekoa izan da. Bere lanetarik gehienak Jakin taldearen webgunean aurki daitezke digitalizatuta: 41 liburu, 118 liburu zati, 523 artikulua eta hiru itzulpen daude bertan.

1956ko belaunaldia osatu zuten gainontzekoek bezala, gerraosteak Euskal Herrian eragin zuen etenetik ernaldu zen Azurmendiren ikuskera. Katolizismoa eta abertzaletasun klasikoa sostengatzen zituzten ideiak auzitan jarri zituzten, eta marxismo kritikora jo zuten beste ildo batzuen bila. Besteek ezarritako modernitate ihes egin eta modernitate propio bat pentsatu beharra defendatu zuten.

Gizaberearen kontzeptua zor zaio Azurmendiri. Subjektu moderno ahalguztidunaren aurka, gizakia morala duen aberea baino ez dela dio Azurmendik, eta, halaber, politiko eta komunitarioa dela izaeraz.

Arantzazun ikasle

Gerraoste betean sortu zen Azurmendi, langile familia baten altzoan. Aitak paper fabrika batean egiten zuen lan, eta amak, etxean. 10 urte zituela, Arantzazuko frantziskotarren ikastetxera eraman zuten, eta, gero, ordenan sartu zen. Nerabe zela Erriberri (Nafarroa) joan zen Filosofia ikastera. Zedarrri garrantzitsua izan zen hura Azurmendi gaztearentzat, Euskal Herria aurkitu eta euskara balioesten ikasi baitzuen bertan Arturo Campionen lanak irakurritz. Harrezkeroztik, euskaraz ikastera eta idaztera zuzendu zituen bere ahaleginak.

1959an, Arantzazura itzulita, Teologia ikasketei heldu zien, eta hura ere garai garrantzitsua izan zen Azurmendirentzat, Espainia katoliko frankistak zentsuratutako autoreen berri izan baitzuen

Dogmatismo ororen kontrako pentsalaria

- Euskararekin eta Euskal Herriarekin hartutako konpromisoak zedarritu zuen Azurmendiren ibilbidea.
- Bere lan gehienak pentsamenduaren zein kontzientziaren askatasunaren aldeko eta dogmatismoaren aurkako aldarriak dira.

1957az geroztik atzerrian ikasita heldutako irakasle berriei esker.

1965ean atzerrira ere jo zuen Azurmendik; Frankismoa amaituta, Euskal Herrira itzuli zen. Harrezkero, garaian garaiko auziak pentsatzeko marko propioak eraikitzen aritu da. Arloz arlo, modernitatearen ideia hegemonikoen irakurketa kritikoa egin du, Euskal Herriatik eta euskaraz.

Azurmendi poeta

Pentsalariaren esparru naturala saiakerak baldin badira ere, poema liburu bat izan zen haren lehen lana: *Hitz berdeak* (1971). Efektu handia sortu zuen orduko gazteenengan. Garai hartako zentsurak *Manifestu atzeratua* saiakera itxurako poema luzea kenarazi zion liburu hari; 1990ean poema hura berreskuratu eta argitara eman zuen Susa argitaletxeak, baita liburu osoa ere, 2001ean, XX. Mendeko Poesia Kaierak bilduman.

Azurmendiren gogoetek ez dute haizea alde izan beti, eta are gutxiago bere hastapenetan. *Zergatik eta zertarako euskaldun?* artikulua, esaterako, hautsak harrotu zituen 1967an, *Zeruko Argia* aldizkarian argitaratu zenean. Gogorak esan zizkioten ortodoxoei esandakoak berretsiz

Joxe Azurmendi.
JON URBE / FOKU

rriz, 1960ko hamarraldiko kultur giroa aztertzerako jo zuen. Gai gutxi utzi zuen harrotu gabe, baina hizkuntza eta pentsamendua lotzeak bere lan osoa zeharkatu zuen.

Euskaldunon topikoez

Bere libururik sonatuena Elkar argitaletxearekin plazaratu zuen 1992an: *Euskaldunak eta Espainolak*. XVI. eta XVII. mendeko espainolek euskaldunei egotzitako topikoak amiltzen ditu bertan, baita euskaldunen kontzientzia eza kritikatzeko ere. Lau urteren buruan gaztelaniara itzuli zuen liburua *Los españoles y los euskaldunes* izenburupean, eta saiakera liburuetan ohikoak ez diren salmenta kopuruetara iritsi zen.

Hura argitaratu eta gero, liburu gogoangarriak plazaratu zituen Azurmendik, hala nola *Demokratik eta biolentoak* (1997) *Barkamena, kondena, tortura* (2012), *Historia, arraza, nazioa* (2014), *Gizabere kooperatiboak* (2016) eta azkena: *Europa bezain zaharra* (2023).

Beste ezer baino gehiago, pentsamenduaren askatasuna defendatzeko eta dogmatismo oro kritikatzeko armak dira Azurmendiren liburuak.

Atsekabe mezuak

«Gure herriak azken hamarkadetan eman duen pentsalari eta idazle handienetako bat, eta belaunaldi oparo baten erreferente ilustrea». Halaxe deskribatu du Azurmendi Eusko Jaurlaritzako lehendakari Imanol Pradalesek. Oharrean, lehendakariak nabarmendu du pentsalariak ez zuela beldurrik izan «galdera deserosoak» egiteko, ezta batzuentzat «probokatzailak» izan zitezkeen gogoeta eta tesiak defendatzeko ere. «Garai korapilatsuetan, euskal nortasunaren oinarri modernoak eraikitzeke saiakera egin zuen. Gakoak eta tresnak eskaini zizkigun gure iragana hobeto ulertzeko, eta pistak eman etorkizuna prestatzen jarraitzeko».

Gipuzkoako diputatu nagusiak, Eider Mendozak, samina eta atsekabea adierazi du Joxe Azurmendiren heriotza dela eta, eta haren lan zabala goraiatu ditu. EH Bilduko kide Pello Otxandiano legebiltzarkideak ere samina erakutsi du: «Ultraeskuinaren iraultza betean eta berdintasun sozialaren eta euskal nazioaren kontrako eraso betean utzi gaitu Azurmendik». ●

Lanak

POESIA:

Hitz berdeak (EFA, 1971)
XX. mendeko poesia kaierak (Susa, 2000)

SAIAKERA:

Hizkuntza, etnia eta marxismoa (Euskal Elkargoa, 1971)
Kolakowski (EFA, 1972)

Kultura proletarioaz (Jakín, EFA, 1973)

Gizona Abere hutsa da (EFA, 1975)

Iraultza sobietarra eta literatura (Gero, Mensajero, 1975)

Zer dugu Orixeren kontra? (EFA, Jakín, 1976)

Zer dugu Orixeren alde? (EFA, Jakín, 1977)

Artea eta gizartea (Haranburu, 1978)

Errealismo sozialistaz (Haranburu, 1978)

Mirande eta kristautasuna (GAK, 1978)

Arana Goiriren pentsamendu politikoa (Hordago, Lur, 1979)

Nazionalismo Internazionalismo Euskadin (Hordago, Lur, 1979)

PSOE eta euskal abertzaletasuna (Hordago, Lur, 1979)

Miranderen pentsamendua (Susa, 1989)

Schopenhauer, Nietzsche, Spengler, Miranderen pentsamenduan (Susa, 1989)

Gizaberearen bakeak eta gerrak (Elkar, 1991)

Espainolak eta euskaldunak (Elkar, 1992)

Demokratik eta biolentoak (Elkar, 1997)

Oraingo gazte eroak (Enbolike, 1998)

Teknikaren meditazioa (Kutxa Fundazioa, 1998)

Euskal Herria krisian (Elkar, 1999)

Etienne Salaberry. Bere pentsamenduaz (1903-2003) (Egan, 2003)

Espainiaren arimaz (Elkar, 2006)

Humboldt: hizkuntza eta pentsamendua (UEU, 2007)

Volksggeist - Herri gogoa. Ilustrazio nazismora (Elkar, 2007)

Azken egunak Gandiagarekin.

Adiskidearen heriotzaren aurrean bakarriketak (Elkar, 2009)

Bakea gudan. Unamuno, historia eta karlismoa (Txalaparta, 2012)

Barkamena, kondena, tortura (Elkar, 2012)

Karlos Santamariaren pentsamendua (Jakín, EHU, 2013)

Historia, arraza, nazioa (Elkar, 2014)

Gizabere kooperatiboak (Jakín, 2016)

Hizkuntza, Nazioa, Estatua (Elkar, 2017)

Beltzak, juduak eta beste euskaldun batzuk (Elkar, 2018)

Pentsamenduaren historia Euskal Herrian (Jakín, 2020)

Europa bezain zaharra (Jakín, 2023)

ANALISIA

Pentsamendu bat herriari

Lorea Agirre

Jakineko zuzendaria

Pentsamendu bat eman digu Joxe Azurmendik, pentsamendu bat herriari, kulturari, hizkuntzari, gizatasunari. Pentsalari erraldoi bat izan da. Ezinbesteko pentsalari bat. Koloso bat. Jakintza ur-jauzi bat. Eskergaitza. Maisu bat.

Gure herriaren eta gure gaineko auzi, kezka eta elkarriketa asko eta asko ireki, probokatu eta garatu ditu. Lokatzetan sartu da. Elkarriketara behartu gaitu, hizketan jarri gaitu munduarekin, bidea irekita utzi digu bere alde edo kontra egiteko —ni bezala pentsatzeko nahikoa naiz ni, esan ohi zuen—, hau da, herrigintzan pentsatzen jarraitzeko.

Etikaz, gizabereaz eta gizatasunaz, nazioaz, pentsamendu sozialaz, kooperatibismoaz, hizkuntza eta pentsamenduaz, kulturgintzaz, arteaz, literaturaz, erlijioaz, politikaz, bakegintzaz. Zeren gainean ez du Azurmendik pentsatu. Eta idatzi. Dena egiteke eta herri bat birpentsatzeko zegoen garaia seme izatearen kontzientzia akuilu. Gizatasunaren pentsalari bat da Azurmendi —ezinbestean—. Gizatasunaren auziak bere kondizio propioetatik pentsatu ditu, hau da, nazio eta hizkuntza ukatuaren baldintzapetik —nola pen-

«Euskararen hautua herri desegin bat berregiteko hautua da», idatzita utzi digu, eta esaldi horretan esaten du dena.

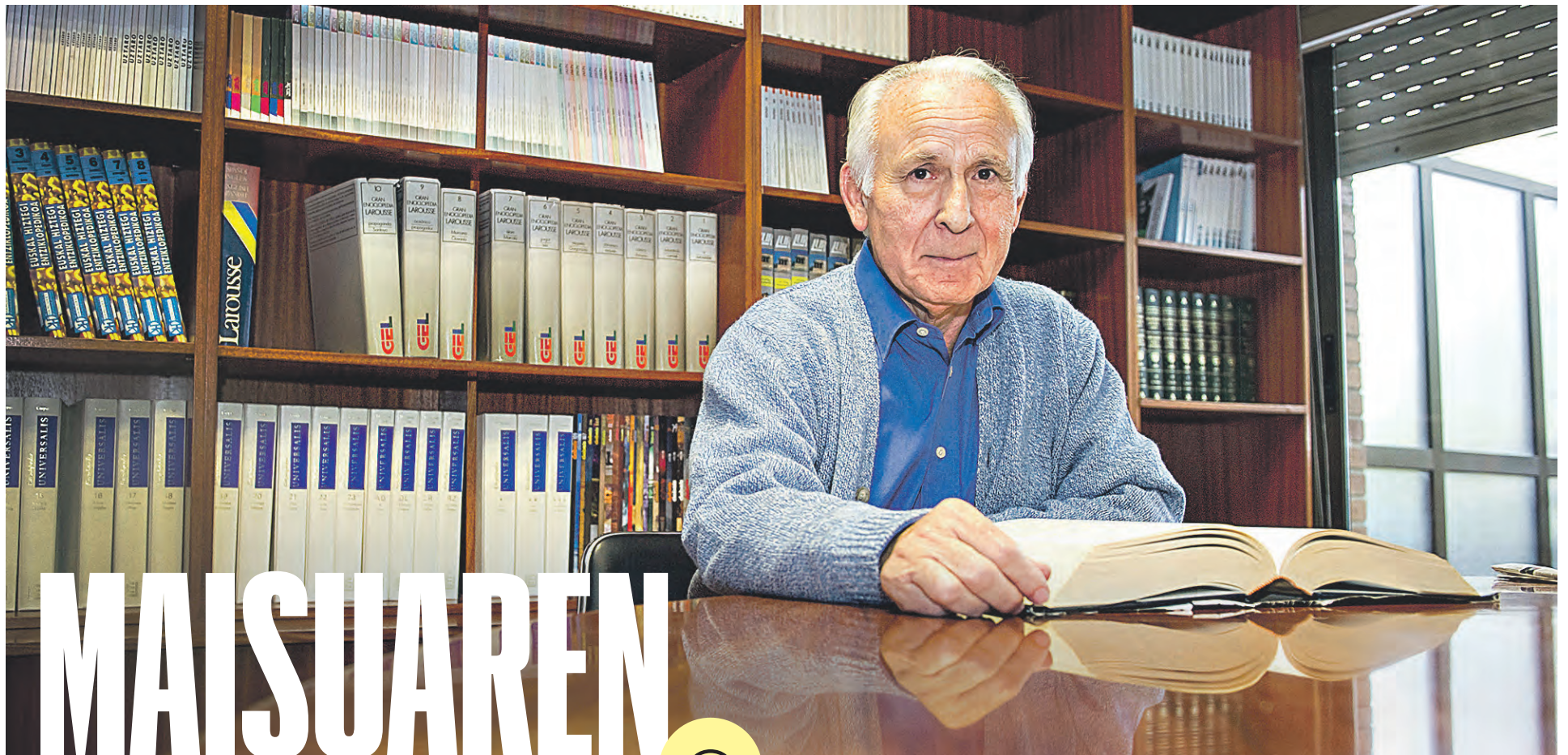
tsatzen da bestela—. Euskal pentsamendu bat ekarri du, lur bat eman pentsamenduari, pentsamendu bat eman herriari eta euskaldun izatea gizaki izateko modu bat dela azpimarratu —zer bestela—.

«Euskararen hautua herri desegin bat berregiteko hautua da», idatzita utzi digu, eta esaldi horretan esaten du dena. Iragana ezagutu eta izendatu, oraina eraiki, etorkizun bat irabazteko. Sakonean ze Euskal Herri nahi dugun galdetzen digu. Zergatik eta zertarako ari garen euskaldun izaten. Eta horregatik gaude orain hemen, nola bestela.

Autodefentsarako pentsamendu bat da Azurmendirena, injustiziaren kontrakoa, menderakuntzaren aurkakoa. Euskal Herriaren defentsa pentsamendu bat. Eta euskal pentsamendua badela frogatu —nola ez, bada—, gure obligazioa delako mundua gure esperientzietatik pentsatzea, gaztigatu digu.

Pentsalari engaiatua delako da pentsalari irekia —nola bestela—, integratzailea, beste auzi eta borroka emantzipatzaileei irekia —izan ere—. Eta pentsalari kokatua, su-traitua delako da unibertsala —nola bestela—. Pentsalari erlatibista, dogmatismoaren kontrakoa —nola izan pentsalari bestela—.

Azurmendi irakurri eta beti pizten dizu argi bat, eta, sarri, nola bestela pentsatzen duzu, jakina, ez zenekiena jakinazten dizu aurretik jakin izan bazenu bezala. Jakineko kidea, 18 urte zituenetik herenegun arte. Jakin izan da haren etxea, hala esaten zuen, eta taldetasuna bere eskola, beti besteekin pentsatzen dela, ez dagoela gizon bakar handiaren pentsamendu jernalik —akabo ba—. Guretzat maisu bat, guraso bat, aterpe bat, adiskide bat, pertsona maitagarri eta miresgarri bat izan da, umorekoa eta serioa, ironikoa eta justua, lore eta laban. Zer zorte gure herriak. Ze mauka bere obra osoa irakurri ahal izatea, berrirakurtzea, pentsatzea eta elkarriketan jarraitzea, ordaindu ezinezko oparia. ●

MAISUAREN ESANAK

Azurmendik 'Euskaldunon Egunkaria'-n eta BERRIAN emandako elkarrizketetatik eta berak idatzitako iritzi artikuluetatik ateratako lagin txiki bat baino ez da hau. **Enekoitz Telleria Sarriegi**

- «Biolentziak forma asko dauzka, eta ez daukagu zertan eskandalizatu termino tabu batzuekin».
- «Gaur ezkerra eta utopia ez du definitzen historiaren teoria batek edo programa ekonomiko batek. Utopia berriro utopia bihurtu da, utopia soil-soila, bere ederrarekin eta ahularekin aldi berean».
- «Orain arte zientziaren nagusi izan gara eta orain zientzia nagusitu zaigu».
- «Diskurtso unibertsalista guztia gezur hutsa da. Horregatik, balioen unibertsaltasuna urgentea da. Onarpen unibertsala eta aplikazio unibertsala. Hori erreala denean bakarrik izango da gizadia egiaz komunitate bat».
- «Egia esateko, ez dakit zertan sinesten dudana. Baina, zuk ba al dakizu zer den zerbaitetan sinestea? Nik hori ere ez dakit. Baina batzuek sinesten dute eta ni horiekin solidario nago. Abrahamekin, San Frantziskorekin... Eta gertuago, oraingoxe hainbat lagunekin. Komunitate batekin, horrekin ere bai, eta ni horren barruan, uzten banaute behintzat».

Euskaldunon Egunkaria-ren 'Bergia' gehigarrian, 2000ko ekainean

- «Ez dago ja goseari jaten eman, magrebia etxean hartu, presoak askatu beharrik. Onak izateko, izan gabe, aski da balio haiekin mistikoki identifikatzea. Aski da diskurtsoa sinestea. Politikoei, bada, ez dute besterik egiten, engainatuak izateko gure nahikaria nahikoa ongi ordeztu baino, gertakarien burla zinikoz bai, baina moralina eta «balore» gozoz urasetzen dutenean beren diskurtsoa, gure kontzientzia onak ferekatuz».

Euskaldunon Egunkaria-n, 2000ko ekainean

- «Filosofiarekiko neke bat badago. Batez ere, egunkariak filosofo batzuen pulpitu bihurtu direnetik. Azkenean, guk ez dugu ikasten pulpiturik gabe bizitzen. Pulpitu batetik bestera pasatzen gara, baina ez dugu ikasten pulpiturik gabe bizitzen».
- «Gaur, politika eta etika arras banatu dira, politikak bestelako helburuak hartu eta efikazian bilatzen du bere legitimazio guztia. Efikaziaren kapitulu bat komunitateari zer izan behar duen inposatzea da. Manipulazio efikaza. Horregatik hedabideen inportantzia».
- «Politikak erabakitzen du ongia eta

gaizkia. Komunitatea artalde huts bat da. Gure arazoa ez da politikoa bakarrik. Kulturala ere bada. Batzuek, komunitatea aipatzen bada, esanahi etnikoan bakarrik ulertzen duteitsu-itsu. Baina uste dut, komunitate etnikoaren hondamen historiko biolento baten arazoaren ondoan, komunitate etikoaren hondamena dagoela».

Euskaldunon Egunkaria-n, 2000ko abenduan

- «Liburu iruzkin ideala liburuari ondo datorkion protesia asmatu eta liburua bera biziberritu, mugiarazi eta hegaldarazten duena da. Iruzkinek ederrena liburuari kohete bat erantsi eta hegan eginez bestelako mundu batzuetara eramaten duena izango litzateke».

Euskaldunon Egunkaria-n, 2002ko apirilean

- «Jaunek —Estatukoek bezala Elizakoek— berea ez den hizkuntza batean hitz egin izan diote betidanik herri honi. Autoritatearen, boterearen hizkuntza harro/arrotxean. Etxean bertan hori bilakatu da jaun eta jauntxoaren hizkuntza. Horregatik euskaldun xumearentzat euskara

berdinaren eta lagunaren mintzaira da, solidaritatearen mintzaira».

Euskaldunon Egunkaria-n, 2002ko otsailean

- «Gure kultura politikoak baditu tradizio faltaren akats eta problema batzuk. Bat, euskara beti ospitaleko paziente bezala tratatu nahi izatea da: badugu euskaltzaleen tradizio txiki bat, baina euskararen tradizio kulturalik ez, publiko eta autonomoa. Beste bat, aurrekoarekin lotua kasu honetan, tradizio politiko faltagatik edo, erantzukizun publikoaren ulermen txiki bat da, barren-barrenean autoritarioa izaten jarraitzen duena. Erakunde publikoek euskararen alde ezer egiten ez zuten historiatik, egin beharreko den-dena beren eskuetan eta beren ardurapean hartu behar dutela, etorri gara pentsatzera».
- «Euskara biziko bada, gizarteak eusten diolako izango da, ez Estatuak edo Jaurilaritzak eusten diolako. Politikoki, limosna ez da gestio arrazoizkoa. Gutxien-gutxiena, proiektu baten limosna, haren beharra erakusten ez zuenari. Estatuak edo Jaurilaritzak hemen egin behar duena, beste arlo askotan bezala, bere buruari laguntzen dakienari laguntzea da. Eta kulturaliki, euskara biziko bada (alegia, ez filologoentzat

← Joxe Azurmendi, 2012ko azaroan,
Donostian. IÑIGO URIZ / FOKU

begetatu bakarrik) erabakigarria da bere buruari eusten, garatzen, zabaltzen joango diren proiektu beregainak indartzea gorputz sozialean. Horrelakoak sortzen eta indartzen lagundu behar da».

BERRIAn, 2003ko ekainean

● «Estatuaren biolentzia legitimatzeko arrazoi posible bakarra Estatuaren aurkako biolentzia legitimatzen duen bakarra bezalaxe, hori une batean ezinbestekoa juzgatzea da, oro har bezala kasu konkretu bakoitzean. Hala ulertu ohi da behintzat mendebalean ohiko moral eta zuzenbidean».

BERRIAn, 2004ko ekainean

● «Beti esaten da nazioaren bi kontzeptu daudela: bat frantsesa, eta bestea alemana; bat zibikoa, eta bestea etnikoa; eta euskal nazionalismoa tradizio alemanekoa dela, tradizio etnikokoa, beraz, herriaren espirituaren nazioaren kontzeptukoa. Espainiako prentsan *Volksggeist* kontzeptua euskal nazionalismoari burla egiteko erabiltzen da gehienbat. Baina ez dakite zertaz hitz egiten ari diren».

● «Arrazialistak pentsatzen du munduan arrazak badaudela, eta badaukatela beren funtzioa; baina ez du arraza bat bestearen gaitetik edo azpitik jartzen. Arrazistak, aldiz, arrazak badaudela esateaz gain, arrazak kategorizatu egiten ditu, arrazen arteko balorazio etiko, kultural eta historikoa egiten du; arrazistak arraza batzuk historia egiteko subjektutzat ditu eta beste batzuk ez; arraza batzuk besteen morroitzat ditu».

BERRIAn, 2006ko azaroan

● «Menpekorik gabe ez dago botererik, hori da botere ororen problema».

● «Hizkuntzaren zerikusia herri baten izaerarekin, soziologikoki eta historikoki, ebidentea da».

● «Esentzialismoa eta arrazismoa nabarmenak dira Espainiaren arimaren teorikoengan».

BERRIAn, 2008ko otsailean

● «Kontzientziak inbaditzen duenean, Estatua Eliza ustel bat baino ez da».

● «Estatuak Eliza izateko tentazio handia du. Nik gomenda diezaioket nire kontzientzia Elizari, baina Estatuari ez, nahita ere ez. Estatuak ezin dio inori eragotzi pentsatzea».

BERRIAn, 2009ko azaroan

● «Ordua da Elizaren kritikatik Estatuaren kritikara pasatzeko».

● «Fedeko gauzek 'gauzak hor kanpoan' izateari utzi diote, eta orain esanahiak dira».

● «Kristautasuna kultura bat ere bada, eta Mendebalean daukaguna hori da».

● «Oso ohituak gaude ardiak izatera, banaka batzuk orain ardi beltz ateistak badira ere».

BERRIAn, 2010eko urtarrilean

● «Botereak intelektual asko irentsi ditu, baina ez bortxaz: diruz».

● «Garaipen militar batek, luzarora begira, ez du askorik adierazten».

● «Kritikoa naturaltasun batetik bakarrik da kritikoa; bestea garrasilaria da».

● «Boterea daukanak jarraituko du beti izaten kontzientziaren kontrola».

BERRIAn, 2012ko azaroan

● «Euskal abertzaletasuna dikotomien tranpan erorita dago oraindik».

● «Nazioaren kontzeptu beltzaren eta zuriaren arteko bereizketa egiten da; eta euskal nazioa beltzean erortzen da beti».

● «Frantziaren eredia kopia du Espainiak, baina ez du lortu. Guk jarraitzen dugu kopiaren kopiak egiten».

● «Funtzionatu ahal izateko, batasun handiagoa behar genuke, ekonomian eta hizkuntzan adibidez».

BERRIAn, 2015eko urtarrilean

● «Nazioaren bi kontzeptu kontrario daudela esatea mito bat da».

BERRIAn, 2015eko urrian

● «Lehiakide izan behar gara, ala kooperatzaile? Zer da gizakiarengan naturalago, sozialismoa ala kapitalismoa?».

● «Errukia sentitzen dugu, justizia exijitzen dugu, karitatea praktikatzen dugu noizean behin... Eta bertute eta bizio horien arabera juzgatzen dugu mundua».

BERRIAn, 2016ko maiatzean

● «Euskal nazioa berregiteko, esentziala da euskararen indarberritzea».

BERRIAn, 2017ko martxoan

IRITZIA

Transmisio atzeratua edo Joxe Azurmendi feat. Aitziber Grados

Haritz Azurmendi

Jakineko kidea

Panfleto bat idatzi nahi nizuen, kondenatu nahi bagaituzue, injustiziarik kometa ez dezazuen.)

Gure herriak badauka kon-dairarik, baina gutxi eta gaizki kontatu zaigu. Gure herrian egon da pentsamendurik, baina are gutxiago eta okerrago kon-tatu zaigu. Ez ba bilatu kondaira unibertsalen eskola-liburu handietan gure pentsamen-durik, ezta telebista aurkezle gazteengan Joxe Azurmendiren ezagutzarik ere. Normala da. Zer nahi zenuten egitea? Hotz egiten zuen. Linboan geunden.

Idazten ari den 34 urteko gazte honek goiz batez jakin zuen, filosofia fakultateko korridoreetan galduta zihoala,

bere abizen bereko filosofoen bat bazela; eskolak utzi berri zi-tuenez, iristekotan, haren berri gure belaunaldiari tantaka iritsi behar zitzaiona. Eta batzuek hor istorio polit bat ikusi zuten, fartsa bat edo, gutxienez, alarma gorriren bat beharrean.

Kasualitate triste bat zen gure transmisio guztia. Korridore-ko izen-afixa zuri bat zen gure transmisio guztia. Eta badirudi (asko) konforme zeudela. Edo borroka inportanteagoak eta kudeaketa handiagoak zeuzka-tela aurretik, 60-70eko hamar-kadako (eta 20-30eko) pizkunde singular-unibertsala —euska-razko kulturaren gertatu zena eta horregatik politikoa, baina politikoa bere erara eta ez poli-tikoen erara, oraindik antzeman ere egiten ez diogun indarrak gordetzen dituen— transmititu baino. Xentimoka pentsatzen duen herria, enegarren krisi garaian.

Eguna erlojuek egiten ez dutela zekiten filosofo apurrekin jakin genuen korridoreko hari ariadnatar horrek eten zaha-rragoak ere bazeuzkala; 60ko hamarkadako gazte eroek ere hutsetik hasi behar izan zutela kasik, gizaberea parabola bate-ko ardia ez dela ikusten zuten teologo apurrekin.

Gure herriak badauka kon-dairarik, baina oraindik ere pobrea da kulturaren. Prekarioa, materialki eta sinbolikoki. Oraindik ere ez dauka adminis-trazio koxkor batzuk, konplexu zentzugabe asko, mila zorigaitzo eta borroka behar gorria baino askoz gehiago. Eta hala ere, ba-gabiltza. Eta gabiltzalako gaude hain zikin. Hain inperfektu. Hain elkarren beharreko. Horrega-tik behar ditugu azkena gazte euskaltzale onak eta txarrak bereizten dizkiguten zerutarrak. Hemen denak baikaude linboan. Oraindik ere euskarazko kultu-raren jabe inor ez baita jaiotzen, egin egiten baita. Jabetze-es-kolak dira behar ditugunak, eta horiek beteko dituzten gazte eroak. Hori ikasi genion Joxe Azurmendiri, horretan ari gara. Nahi baduzue, lagundu. ●

Jabetze-eskolak dira behar ditugunak, eta horiek beteko dituzten gazte eroak. Hori ikasi genion Joxe Azurmendiri, horretan ari gara.

De Rerum Natura

@zaldieroa

Iritzia

Hitzak

HITZETZANAK
Andoni Egaña

Gaztelaniari ostu genion *manejatu* hitzak oso bestelako adiera bat ere hartu zuen euskaraz. Eta ez zuen zerikusirik autoa, motoa edo dena delakoa gidatzearekin. Lapurretarekin zuen zerikusia. Baina ez edozein lapurretarekin. *Manejatzea* zen ziria sartzearen bidez, engainuaren bitartez edo losintxa erabiliz besterena zena zeureganatzea. «Gaur ere manejatu zizkidak bilobak pare bat euro. Irribarre goxo batez eskatzen zizkidak eta...», konstatuko zion lagunari aitona patrikustuak. *Tejemanaje* hitza ere dexente erabiltzen zen gurean. Josteta lana eta esku lana biltzen zituen hitz horrek oso bestelako zerbait adierazten zuen. Azpijokoen bidez,

katramila nahasietan murgilduta, garden-tasunik gabe, helburu bat lortzeko egiten diren ahaleginei deitzen zaie *tejemanaje*.

Eta ez didazue esango, hitza ahanzten hasi garen garaian izaten ari dela horrelakorik gehien. Batik bat politikan. Turismo tasen kudeaketa noren esku geratuko zen zalantzan zegoen, baina, dirudienez, Eusko Jaurlaritzaren eskumenean geratu ordez, foru aldundien esku geratuko da erkidegoan. Eztabaida bi gobernukideen artean. Niri berdin zait noren esku geratzen den, baldin eta zeinek gidatu bada auzia, eta ez zeinek manejatu. Albistearen kariatara konturatu naiz Turismo kontseilariaren deitura Hurtado dela. Abiapuntu ona. Baina Santos-ek ere ona zirudien eta... ●

Joxeren eskola

DERRADAN, BIDENABAR
Martxelo Otamendi Eiguren

Badoaz, lan itzela eginda, frankismoak tunel beltzean sartu zituen euskal kulturari eta pentsamenduari nortasun berritzailea eman zioten eragileak, munduan zeuden joera modernoak bereganatu eta euskaraz emateko lana hartu zutenak. Belaunaldi konprometitua, gaztetan jabetu ziren frankismoaren asmoa katea etetea eta ondorengo belaunaldiari lur elkorra uztea zela. Berehala ohartu ziren transmisioaren katea hausteko zoritxarra zegoela, eta, nahiz eta arriskurik bazela jakin, zailtasun eta debeku guztien gainetik ekin zioten lanari. Atzetik zetozeinei lurra ongarriritua uzteko erabakia hartu zuten.

Atzo hil zen Joxe Azurmendi, eta berak oso ondo biltzen ditu belaunaldi konprometitu horren ezaugarriak. Biografiari erreposoa eginda ikusten da ez dela egon gure herrian Azurmendiren esku hartze esanguratsurik eduki ez duen kultura eta pentsamendu ekinaldirik. Horien artean *Jakin* aldizkaria bera, eta haren itzalean kaleratutako pentsamendu liburuak, *Jakin irakurgaiak* bilduma.

Filosofok kritikarako daukaten bete-beharra bere eginda, askatasun osoz jardun zuen kritika zorrotzean, ohartuta kritikak berezkoak dituen galderetatik eratortzen direla aurrerapena ekartzen diguten erantzunak. Eskola sortu zuen.

Uzta oparoa eta lanerako grina utzi dizkigute *urrezko belaunaldia* osatu zuten euskaltzaleek. Ezin diegu hutsik egin. ●

Beude

LARREPETIT
Maider Galardi F. Agirre

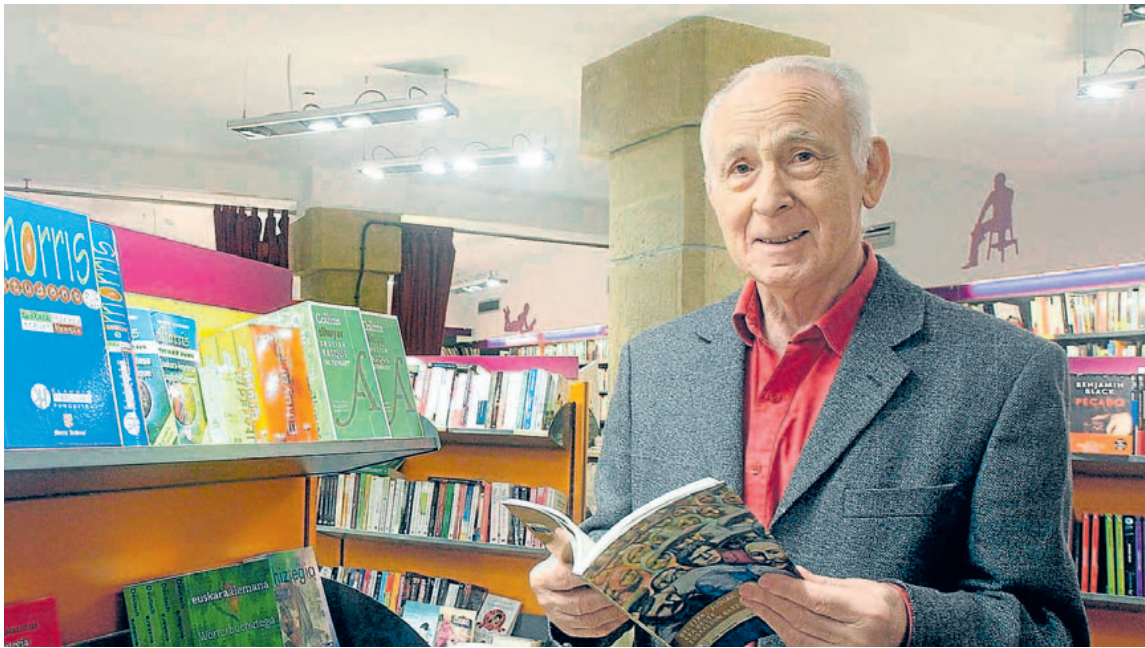
Ostiral gaua da, bigarren taldea ari da oholtzan. Azpian dira festazaleak: gerria mugitzeko izerditan batzuk, jada likatsu dagoen zorutik hankak desitsatsi nahian besteak. Kantu eta kantu artean Gari Uriarte taldekideak gogorarazi du nola ez den herrira datorren aurreneko aldia,

eta lehenago ere herriko tabernan eta auzolanean antolatutako musika jaialdi batean jo duen. Esan du ez duela ahaztu nondik datorren. Orain, herri zentroan ari da, udalak kontratatuta, eta lepo du plaza bere oinpean. Orain, Dupla taldean abesten du Beñat Oriberekin batera.

Multimusikala jaialdiaz ari da Uriarte. Lasarte-Orian hamar bat urtez autogestioan oinarrituta kaleak, tabernak eta lokalak hartu zituen musika jaialdiaz. Oraindik nerabe, *festibal* horretan ezagutu genituen hamaika talde, batzuk gerora ezagun egin direnak, beste batzuk gazte amets batean geratutakoak. Espiritu hori berpiztuz-edo, zenbait lagunek Gure Lasarte Zikina gaua antolatu dute aurtengo Sorgin Jaiei testuinguruan, eta, hala, ez hain gazteok hamar urteren ostean itzuli gara herriko taberna zulora gauza berriak deskubritzera. Sorgin Jaiek ere ekarri ohi dituzte musika talde ezohikoak eta antzerki edo pieza eszenikoak. Gurean izan

dira, besteak beste, Danele Sarriugarte eta Miren Narbaiza *Afterra*, *poperra* eta *utopia*-rekin eta Miren Gaztañaga *Stereo*-rekin. Guk ez dugu Birarik, baina euskarazko kulturak biraka segi dezan nahi dugu hala Bilbon nola Lasarten ere. Ondo dakigu zein garrantzitsua den horrelako espazioak egotea, baina «ez dago dirurik», diote. Nahiko nituzke taberna zuloko talde horiek herriko plazan ikusi —hala nahi balute—; nahiko nuke nire lagunek sortzen segi dezaten diru laguntzengatik lehian daudela sentitu gabe, baina «ez dago dirurik», diote. Nahiago nuke Oier Guillanek esan bezala bestelako kultur politika batzuk egongo balira, baina...

Bruce Springsteeneko kontzertu egunean Donostian bertan Odei Barroso ikustera joan ginenok tren zerbitzu berezia izan genuen, Anoetako kontzertuagatik, noski. Gure bagoian politikari garrantzitsu bat zihoan, eta pare bat gauza esango nizkiokeen, baina... ez nintzen ausartu. ●

Azurmendi, en la presentación de un ensayo publicado en 2018 sobre mestizaje y multiculturalismo. ARIZMENDI

Fallece a los 84 años el filósofo y ensayista Joxe Azurmendi

Fue uno de los pensadores más prolíficos e influyentes de la cultura vasca contemporánea

M. ALONSO

SAN SEBASTIÁN. El escritor, filósofo, ensayista y poeta Joxe Azurmendi ha fallecido en San Sebastián a los 84 años, según ha informado la publicación Jakin. Conocido como Asurmendi, el intelectual guipuzcoano, nacido en Ze-

gama, está considerado uno de los pensadores más prolíficos e influyentes de la cultura vasca contemporánea. Su obra, escrita principalmente en euskera, abarca temas como la ética, la política, la filosofía del lenguaje, la literatura vasca y la filosofía en general, siempre con un enfoque crítico y una defensa de la libertad de pensamiento.

Catedrático de Filosofía Moderna de la Universidad del País Vasco, fue miembro del grupo Jakin y difundió su pensamiento no solo

a través de más de 40 libros, sino también a través de más de 500 artículos y colaboraciones con diversos medios. Entre sus obras más destacadas se encuentran 'Hitz berdeak' (poesía), 'Hizkuntza eta talde izduktiza', 'Euskal Herria krisian' o 'Euskaldunak eta espaiolak', entre otros.

A los diez años ingresó en el monasterio de Arantzazu. Posteriormente estudió Filosofía con los franciscanos en Olite (Navarra) entre 1957 y 1960, y regresó a Arantzazu en los años sesenta para

estudiar Teología.

Fue por entonces cuando publicó sus primeros artículos en Jakin y Anaitasuna. En 1964 se ordenó sacerdote y en 1965 se trasladó a Roma. Ese mismo año fue nombrado académico correspondiente por Euskaltzaindia.

En 1966 se desplazó a Alemania, donde pasó doce años mientras siguió colaborando en Jakin, Zeruko Argia y Anaitasuna. Su estancia en aquel país le proporcionó una sólida base en el pensamiento europeo, especialmente

Difundió su pensamiento a través de más de 40 libros y 500 artículos publicados en distintos medios

en la filosofía de autores como Heidegger, Wittgenstein, Nietzsche y Humboldt. Al mismo tiempo, con Jose Luis Alvarez 'Txillardegi' y otros pensadores de izquierdas, se dedicó a preparar textos sobre el marxismo para los jóvenes de Euskal Herria.

Dos premios Euskadi

Azurmendi abandonó el sacerdocio en 1966 para dedicarse plenamente a su carrera filosófica y literaria y se convirtió en un miembro activo del movimiento cultural vasco. Publicó en 1971 'Hitz berdeak' y 'Hizkuntza, etnia eta marxismoa', con poemas escritos a lo largo de la década de los 60. También en esos años escribió 'Kolakowski' (1972) y fue uno de los fundadores de la Udako Euskal Unibertsitatea (Universidad Vasca de Verano). En 1975 publicó 'Gizona abere hutsa da' y entre 1973 y 1977 impartió clases de Lengua y Literatura Española en la Escuela Nacional Superior de Münster. En 1976, tras la muerte de Franco, volvió a Euskadi y se unió a Joan Mari Torrealdai, Joseba Intxausti y Paulo Agirrebaltzategi, de Jakin Taldea.

En 2010 fue nombrado académico de honor de Euskaltzaindia y recibió el Premio Euskadi de Literatura en la modalidad de ensayo, que volvió a ganar cinco años después. En 2012 fue merecedor del Premio Eusko Ikaskuntza. En 2019, la UPV/EHU y la Diputación de Gipuzkoa crearon la Cátedra Joxe Azurmendi para estudiar y difundir su pensamiento. Desde Jakin se han mostrado convencidos de que la «catarata de pensamiento» que emprendió «tiene aún por delante un camino próspero».

Los magos bilbaínos que llevarán su show «con valores» al Mundial de Turín

EKAITZ VARGAS

BILBAO. Han actuado en todos los barrios de Bilbao y en innumerables rincones de Bizkaia. Tienen una trayectoria de 30 años sobre los escenarios y, tras conquistar el Campeonato de Europa de Magia Cómica en 2024 y alzarse con el Premio Nacional en 2023, el mago Óliver y la maga Liuba ahora dan el salto más importante de su carrera: representar a España en el Campeonato Mundial de Magia, que se celebrará en Turín del 12 al 19 de julio.

Participarán en la nueva categoría de Street Magic, en la que solo competirán 28 artistas seleccionados de entre más de 300 profesionales de todo el mundo. Será la primera vez que esta modalidad —basada en la cercanía con el público, el humor y efectos visuales impactantes— se incluya como competición dentro del Congreso Mundial de Magia, que reunirá en Italia a más de 4.000 magos.

«Para nosotros, esto ya es una victoria. Competimos contra nosotros mismos», afirma el Mago

La maga Liuba junto a su compañero el mago Óliver. LUIS ANGEL GÓMEZ

Óliver, que tras tres décadas de escenario asegura que esta cita es «el premio a una vida dedicada a la magia como herramienta para emocionar y transformar».

El espectáculo con el que compiten es una propuesta de media hora con rock and roll, coreografía y participación activa del público. «No hacemos magia por

magia. Queremos cambiar el mundo de cada persona», explica la Maga Liuba, madre de cinco hijos y coprotagonista del montaje. «Cuando me pongo la chaqueta de maga, me transformo. Este es mi lugar».

El proceso para llegar hasta Turín ha sido largo y exigente. Aseguran que no muchos magos se atreven a competir. «Somos de las pocas parejas artísticas que hacen este tipo de magia con valores», señalan. «En Marruecos, donde actuamos hace poco, vi cómo niñas que jamás habían visto a una mujer maga se me quedaban mirando con admiración. Eso es plantar una semilla de libertad», dice Liuba.

«Queremos que la gente salga renovada del show», defiende Óliver. Por eso cierran cada número con tres palabras mágicas: por favor, gracias y perdón.

La música vuelve en Aste Nagusia a La Encarnación

Entre las ocho propuestas destaca la del cuarteto de violonchelos eléctricos por su puesta en escena

J. Fernández

BILBAO – La programación de Aste Nagusia volverá a contar este año con su cita de música clásica en la iglesia de La Encarnación. Serán ocho conciertos consecutivos, entre el 16 y el 23 de agosto, todos a las 20.30 horas y con acceso libre hasta completar aforo. El ciclo combina formaciones locales, estatales e internacionales, y mantiene su vocación de acercar la música clásica a nuevos públicos, ampliando el repertorio y el enfoque de sus propuestas. Se abrirá el sábado 16 con el dúo Zaruk, que presentará *Hagada*, un recorrido libre por la música sefardí con violonchelo y guitarra. El domingo 17, la formación vasca Musbika Ensemble, junto con el actor Josu Camara (Farolín en los carnavales de este año), llevará una experiencia escénica bajo el título *Antonio Gaztañeta-ren bidaia* que revive los viajes del céle-

bre marino vasco a través de un repertorio barroco interpretado con instrumentos históricos para *viajar* desde Mutriku a Europa y América entre batallas y tormentas.

En la jornada del lunes 18, el dúo Les Sylvains Ensemble presentará *Aura soave di segreti accenti*, un programa de música vocal e instrumental del Renacimiento y Barroco, con la soprano Armelle Morvan y la clavecinista Arrate Zubigaray interpretando piezas de Luzzaschi, Caccini, Frescobaldi o Monteverdi. Y el martes, una formación de txistu, piano, viola y soprano interpretará *Iragana betikotzen*, un proyecto centrado en perpetuar el legado de los compositores vascos del siglo XX, con obras de Aita Donostia, Hilario Olazarán o Tomás Garbizu. Un concierto que combina raíces vascas con lenguaje contemporáneo, tradición y renovación.

El día 20, Ensemble Kuraia ofrecerá

Integrantes del Ensemble Kuraia de Bilbao, fundado en 1997. Foto: B. U.

un repertorio con obras de Shostakovich, Bach o Ema Chacón, una de las primeras compositoras vascas en impulsar la edición musical a comienzos del siglo XX. El jueves, el cuarteto catalán Northern Cellos, por primera vez en Bilbao, tocará *Violonchelos de película*, una propuesta singular de violonchelos eléctricos y batería para interpretar melodías desde los años 70 y reinterpretar clásicos del cine y del pop. Elaine Ensemble tomará el relevo el viernes 22 con *Redescubriendo la música de mujeres compositoras*.

Integrado por profesoras y artistas implicadas en proyectos de pedagogía y visibilización del arte femenino (como la red ESAS), el grupo ofrece un repertorio que va de Blangini a Clarke. Cerrará el ciclo el Trío Philomène, con un concierto de cámara para violín, violonchelo y guitarra. Han actuado en Europa, Asia y América Latina, siendo referencia en la interpretación de música de cámara con cuerdas y guitarra. Interpretarán obras de Mancini, Haydn, Sor, Jesús de Monasterio y Sainz de la Maza. ●

Fallece el filósofo y escritor Joxe Azurmendi Otaegi

DONOSTIA – El filósofo y escritor Joxe Azurmendi Otaegi (Zegama, Gipuzkoa, 1941) falleció el pasado 1 de julio en Donostia. Azurmendi, que estudió Filosofía con los franciscanos en Olite, publicó numerosos artículos y libros sobre Ética, Política, Filosofía del Lenguaje, Técnica, Literatura vasca y Filosofía en general.

Fue director de Jakin irakurgaiak, editorial que bajo su dirección publicó más de 40 libros. Asimismo, colaboró en la traducción al euskera de obras filosóficas en la editorial Klasikoak. Fue uno de los fundadores de Udako Euskal Unibertsitatea y catedrático de Filosofía Moderna y profesor en la Universidad del País Vasco. En 2010 fue nombrado académico de honor por Euskaltzaindia. En definitiva, fue uno de los pensadores más prolíficos y eruditos de Euskal Herria. Entre sus obras más emblemáticas, la trilogía formada por *Espainiaren arimaz* (2006, Elkar), *Humboldt. Hizkuntza eta pentsamendua* (2007, UEU) y *Volkgeist. Herri gogoa* (2008, Elkar). – A. Oliveira Lizarribar

Encuentros DEIA

Bizkaia Green

CIUDADES POR Y PARA LOS CIUDADANOS

Martes, 8 de julio

10.00h - Apertura puertas: 9.30h

Palacio Euskalduna

Reserva tu sitio escaneando este QR o enviando un email a eventosdeia@deia.eus

Organiza:

Colabora:

DE UN VISTAZO

● **Denominación.** Escuela de Dirección Coral de Navarra. Las personas que se matriculen en el itinerario superior serán, a todos los efectos, alumnas/os del CSM Galicia. Estas/os estudiantes solo tendrán que acudir a Pontevedra a la prueba de acceso y al examen extraordinario.

● **Dos líneas de formación.** En la nueva escuela convivirán los estudios superiores y la formación no reglada para personas interesadas en algunos aspectos de la dirección coral que no puedan o no quieran realizar el grado oficial.

● **Coordinadores.** David Gálvez y Juan Francisco Ballesteros (Musiquaa).

● **Profesorado.** Además de David Gálvez y de otros miembros de la ACCP, se sumarán otros "nombres acreditados del panorama coral nacional e internacional".

● **Descuentos.** Para miembros de la ACCP y, en un futuro, para componentes de otras entidades y estudiantes de otros centros.

"Cuando llegué aquí, me extrañó que Navarra, que tiene gran nivel coral, no ofreciese esta formación"

DAVID GÁLVEZ
Director de la Escuela de Dirección Coral

con los profesores que le interesan", agrega David Gálvez.

DOS VÍAS La Escuela de Dirección Coral de Navarra pondrá en marcha dos líneas de formación. "Vamos a ofrecer la opción de obtener una titulación superior", con un itinerario de cuatro años y la certificación del CSM Galicia, y también unos estudios no oficiales "para quien no puede realizar los otros por falta de tiempo o dinero", a quienes "les proporcionaremos unas herramientas para que puedan desarrollar la dirección coral a un buen nivel", incide el director y coordinador de este proyecto.

La sede de la escuela será, en cuanto a las clases presenciales, la misma de la Coral en Pamplona. No en vano, algunos de los miembros de la entidad ejercerán la docencia en ambos itinerarios. En las próximas semanas se ofrecerán los detalles sobre el centro, que, en ningún caso, servirá a la Coral para lucrarse, ya que, en el caso del itinerario superior, las matrículas irán a parar al CSM Galicia, y, en la otra vertiente, el coste será inferior y se destinará a pagar al profesorado local y externo y otros gastos que se deriven de la actividad. "En la web que lanzaremos en breve dejaremos claro que nosotros no somos una institución pedagógica, no podemos serlo, y que no vamos a ganar dinero con esto, sino que será Musiquaa la que articulará los estudios", destaca Gálvez, que anuncia que ya hay "varios candidatos y candidatas" esperando que se abra el plazo de inscripción para apuntarse a las clases. ●

Restos de la presa romana de Mues. Foto: D.N.

Declaran BIC la zona arqueológica de la presa romana de Mues

El objetivo de la medida es "proteger este yacimiento, dada su relevancia y carácter singular"

PAMPLONA – El Gobierno foral ha adoptado un acuerdo por el que se declara Bien de Interés Cultural la zona arqueológica denominada *Presa romana de Mues*, "considerada una de las muestras de la inge-

nería civil mejor conservadas de la época". El objetivo de la medida es "proteger este yacimiento, dada su relevancia y carácter singular para el Patrimonio Histórico de Navarra".

Datado en los siglos I y II d.C., fue descubierta durante unas obras de canalización realizadas en 2018 por la Mancomunidad de Montejurra. Ubicada cerca de la carretera NA-129, la instalación represaba las aguas del río Odrón para conducirlas a una ciudad aguas abajo, bien

Curnonium (la actual Los Arcos) u otras más lejanas como Calagurris (Calahorra). La presa, de 50 metros de longitud y 5 de alzado, "destaca por su magnífica fábrica en sillería y su buen estado general, sin alteraciones medievales o posteriores, con una torre de regulación del agua de la que aún se conserva la estructura de madera". Se considera "una muestra de referencia para entender la técnica hidráulica romana". – *Diario de Noticias*

El grupo Ciclonautas. Foto: Javier Bergasa

El Kanka, Ciclonautas o Nach, en la próxima temporada de Tótem

El recinto navarro cerrará esta temporada con más de 80 conciertos de cerca de 140 bandas

PAMPLONA – La sala Tótem está a punto de cerrar "una temporada histórica". "Nos vamos de vacaciones con los deberes bien hechos, cerca de 80 conciertos con más de 140 bandas de todos los estilos y procedencias, gran-

des y pequeñas, asentadas en la escena o con proyección para los próximos años", explica el equipo que gestiona el recinto ubicado en Villava-Atarrabia.

Y anuncia que, como excepción, este verano abrirá sus puertas

Fallece el filósofo y escritor Joxe Azurmendi Otaegi

El ensayista guipuzcoano fue uno de los fundadores de Udako Euskal Unibertsitatea

PAMPLONA – El filósofo y escritor Joxe Azurmendi Otaegi (Zegama, Gipuzkoa, 1941) falleció el 1 de julio en Donostia.

Azurmendi, que estudió Filosofía con los franciscanos en Olite, publicó numerosos artículos y libros sobre Ética, Política, Filosofía del Lenguaje, Técnica, Literatura vasca y Filosofía en general.

Fue director de Jakin irakurgaiak, editorial que bajo su dirección publicó más de 40 libros. Asimismo, colaboró en la traducción al euskera de obras filosóficas en la editorial Klasikoak. Fue uno de los fundadores de Udako Euskal Unibertsitatea y catedrático de Filosofía Moderna y profesor en la Universidad del País Vasco. En 2010 fue nombrado académico de honor por Euskaltzaindia (Real Academia de la Lengua Vasca). En definitiva, fue uno de los pensadores más prolíficos y eruditos de Euskal Herria. Entre sus obras más emblemáticas, la trilogía formada por trilogía formada por *Espaniaren arimaz* (2006, Elkar), *Humboldt. Hizkuntza eta pentsamendua* (2007, UEU) y *Volkgeist. Herri gogoa* (2008, Elkar). – *A. Oliveira Lizarribar*

para tres eventos. El 4 de julio, Chimbalá, "uno de los referentes mundiales de dembow"; el 24 de julio, El Alfa, "uno de los líderes indiscutibles en música urbana" y el 8 de agosto, Hatebreed, "potente banda estadounidense de hardcore y metal".

En cuanto a la nueva temporada, arrancará fuerte el 5 de septiembre con Saurom, y ya están fijados los conciertos de Lia Kali (20 de septiembre), Primal Fear (4 de octubre), Nach (25 de octubre), Kadeck (21 de noviembre), Ciclonautas y Malaputa (27 de noviembre); La Orquesta Mondragón (28 de noviembre) y El Kanka (20 de diciembre), entre otros. Próximamente se anunciarán más grupos y fechas. Nuevo espacio con aforo reducido

Otra de las novedades será el nuevo espacio habilitado para los conciertos de grupos locales o bandas emergentes del estado, con aforo para 160 personas, Sala Tótem Magna. "Agradecemos a público, artistas y medios de comunicación que dan cobertura, por no dejar de apoyar a las salas, parte indispensable de la escena musical", dicen desde Tótem. – *A. Oliveira Lizarribar*

**GIPUZKOA SIN VTC, PERO
CABIFY LLEGA A BILBAO**

La Diputación deniega
260 licencias tipo Uber
en los últimos dos años
en el territorio **P4**

**JOXE AZURMENDI HIL DA,
EUSKAL SAIOGILERIK
ZORROTZENA** **46. ORR.**

El PNV considera «dinamitados los puentes» con el PP tras vincularle con la 'trama Cerdán'

De Andrés señala a un empresario
vasco «de la confianza del PNV» y
socio del elgoibarrés Antxon Alonso

Sabin Etxea Niegan
cualquier irregularidad
en las adjudicaciones
durante los gobiernos
de Geroa en Navarra

Desmentido Los
peneuvistas insisten
en que no van a entrar
en las acusaciones
«burdas y sin pruebas»

Más tensión política por la
'trama Cerdán' después de
que el PP vasco vinculara
al PNV con las presuntas
irregularidades en adjudica-

ciones en Navarra. Los
jeltzales niegan las acusa-
ciones y consideran rotos
los puentes con los popu-
lares. **J. SÁINZ/A. MUÑOZ P26**

«Mi único deseo es poder abrazar a Pablo fuera de prisión»

Cándido Ibar se muestra
«esperanzado» ante la revelación
de un nuevo testimonio que
podría exonerar a su hijo **P10**

Cándido Ibar, padre de
Pablo Ibar, condenado
a cadena perpetua en
Florida, junto a la playa
de Zarautz. **ARIZMENDI**

Los ayuntamientos podrán recaudar la tasa turística con la que Donostia prevé ingresar 8,5 millones al año

La Diputación espera
presentar la norma a
final de año para que
se apruebe en Juntas

El consistorio de San
Sebastián celebra que
los municipios tengan
la última palabra

Trece años después la pe-
lota vuelve a estar en el te-
jado de los ayuntamientos,
que finalmente recaudarán
y gestionarán el impuesto
turístico por pernoctacio-
nes. Todos los partidos res-
paldan esta medida que
hará ingresar al Ayunta-
miento de Donostia cerca
de 8,5 millones al año. **P2**

Gipuzkoa rebaja 4 millones su deuda municipal tras el repunte que se registró en 2023

Los municipios guipuzcoa-
nos rebajan su deuda en 4
millones tras el repunte de
30 millones en 2023. **P32**

El jefe de bomberos de Donostia dimite por colar a su hijo con uniforme en un concierto

Le denunció un compañero
por colar a su hijo vestido de
bombero en el concierto de
Fermin Muguruza. **P13**

Barajas fue una trampa

Caos. Cientos de
pasajeros se quedan
en tierra por el
colapso en el control
de pasaporte **P5**

Joxe Azurmendi hil da, «euskal saiogilerik zorrotz eta berritzaileena, oparoena»

Pentsalari eta idazle bezala egindako ekarpena goratu zuten ugari. Ez da haren omenezko ez hilbeila ez hileta ekitaldirik izango

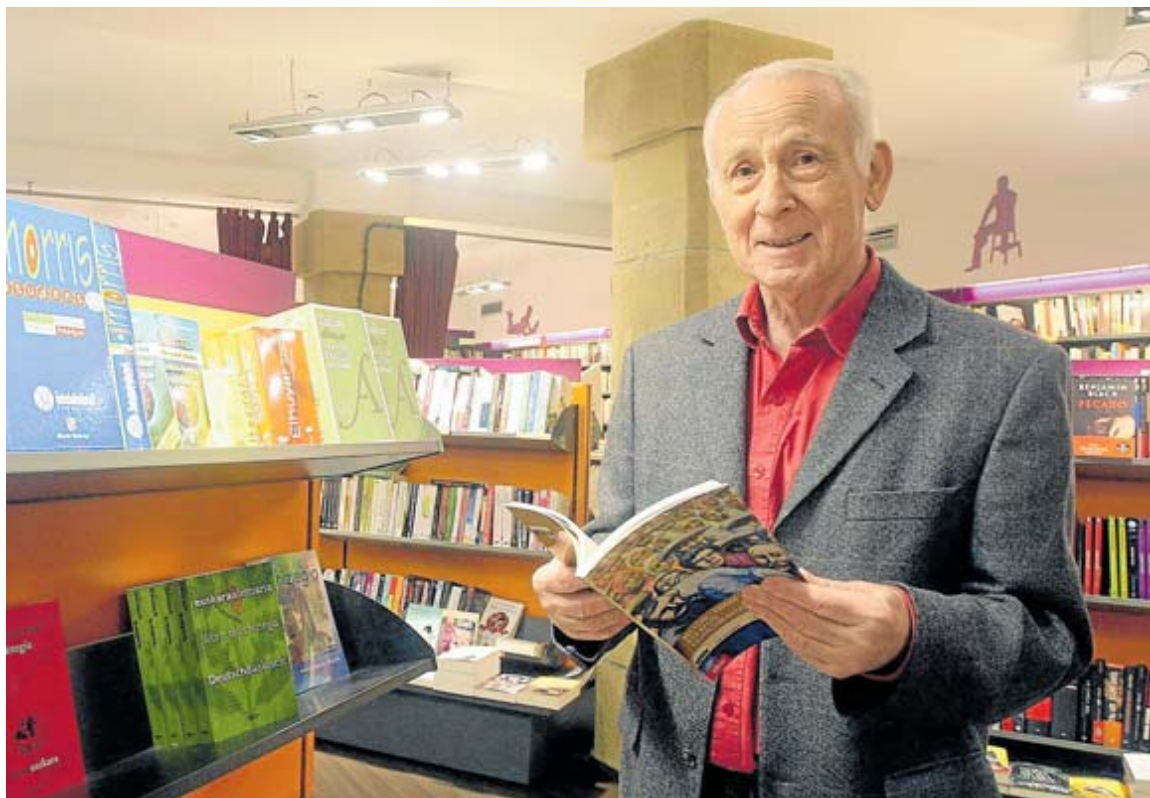
JON AGIRRE

DONOSTIA. Joxe Azurmendi Otategi (Zegama 1941) euskal idazlea, filosofoa, saiakera egilea eta poeta hil zen astearte honetan, atzo Jakin Fundazioak berri eman zuten. Ez da ez hilbeila ez hileta ekitaldirik izango. Albistea jakin bezain pronto dolumin, aitorza eta eskertza mezu ugari zabaldu ziren sareen bitartez Filosofiako irakasle katedraduna EHUn, Jakin taldeko partaidea eta «euskal saiogilerik zorrotz eta berritzaileena, oparoena» izan zenari, Felix Ibar gutxiak egunkari honetan hainbatetan azpimarratu bezala, bidaliak. Liburu ugariaren bitartez «Hitz berdeak» (poesia), «Hizkuntza eta talde nortasuna», «Euskal Herria krisian», «Euskaldunak eta espainolak»... — ez ezik, hainbat hedabidetako kolaborazioen bitartez hedatu zituen bere gogoetak. Online kontsultagai dira Jakinen Digitalizazioa webgunean.

Zegaman gerraoste betean jaio eta bederati edo hamar urterekin Arantzazuko frantziskotarrengana joan zen ikastera bere gogoz. Erriberri Filosofia ikasi ondoren 60ko hamarkadan Arantzazura itzuli zen teologia ikastera. Orduan hasi zen Joseba Intxaustik zuzentzen zuen Jakin aldizkarian laguntzaile, hainbat artikulu argitaratuz eta ia gai oro landuz: marxismoa eta ortodoxia, kultura, erlijioa, poesia, literatura edota identitateak. Gerora ere jorratuko zituenak, bereziki saiakeretan.

1965ean, jada euskaltzain urgazle zela, erbestera ihes egin zuen eta Frantzia, Finlandia, Hungaria, Italia edo Alemania ezagutu zituen. Erroman tarte bat egin ostean, Alemanian erroto zen hainbat urtez. Hala ere, ez zuen artikulugile jarduna eten, aipatutako Jakin aldizkarian zein Zeruko Argian kolaboratu baitzuen. Ordukoa da ere kaleratu duen poesia lan bakarra. 70eko hamarkada amaieran Donostian finkatu zen Jakin taldean hasi zen lanean.

Orduan utzi zuen ere apaizgoa eta euskarazko kulturegintza mugimenduan kide aktiboa izan zen: Donostiako Bilintx liburu dendaren irekieran; UZEI, UEU edo euskara batuaren sorreran. «Garaian garaiko auziak pentsatzeko marko propioak eraikiti ditu. Nazioaz, biolentziak eta haren kondena, pentsamendu sozialaz, euskal pentsamenduaren genealogiaz... aritu da. Arloz arlo, ideia he-

Joxe Azurmendi, 2018an kaleratu zuen 'Beltzak juduak eta beste euskaldun batzuk' liburuaren aurkezpenean. ARIZMENDI

Torrealdai, Intxausti, Azurmendi eta Agirrebaltzategi, 2014an. DV

Luis Villasante, Gabriel Aresti eta Azurmendi, Arantzazun.

Ibilbide oparoan 41 liburu eta 500 artikulutik gora idatzi zituen, euskarari gai eta ate mordo zabalduz

gemonikoen irakurketa kritikoa egin du, Euskal Herrietik eta euskaraz, nabarmendu zuen Jakinek.

Ez zen, noski, atzo jaso zuen errekonozimendu bakarra. Euskalgintzaren Kontseiluak «euskalgintzarentzat iparra» izan dela gora-

Hizkuntza edo kulturako hainbat ekimenen sorreran izan zen: Jakin, Bilintx liburu denda, UZEI, UEU... baita euskara batua

tu zuen eta bere heriotza «galera handia» dela. Ibilbide luzean egindako «ekarpen oparoa» eskertu zion sortzaile duen UEUK eta «euskal pentsalari gorenaren artean» kokatu zuen, haren lehendakari den Aitor Bengoetxeak bezala. Idazle

ugari ere mintzatu ziren, tartean Irati Jimenez, Gotzon Barandian, Eneko Barberena, Eneko Aizpurua, Ekaitz Goikoetxea, edo Laura Mintegi. Politikan eragin itzela izanik, noski, alorretik ere mintzatu dira besteak beste Imanol Pradales lehendakaria, hain zuzen egindako «ekarpen mardula» goraipatuz eta «belaunaldi oparobaten erreferente ilustratzaile» izan zela goratuz. Ospea lortuta ere obra euskaraz argitaratu izana eskertu dio, baita hauetan erakutsitako «izpiritu kritikoa». «Ez zuen beldurrik izan galdera deserosoak egi-

teko, eta ezta batzuentzat probokatzaileak izan zitezkeen gogoeta eta tesiak defenditzeko ere» dio testuak. Ildo beretik, Pello Otxandiano EH Bilduren Legebiltzarreko bozeramaileak azaldu du haren «ekarpen intelektualari esker, itsasargiek pizturik» dirautela «ultraeskuinaren iraultza betean».

Pentsalari eruditua

Idazle bezala maila ikaragarria lortu bazuen, pentsalari bezala izan duen eragina neurtzen zaila da. Ez gutxitan nabarmendu da Euskal Herri garaikideko pentsa-

LABURREAN

Biografia

► **Zegama.** 1941ean jaio zen.
► **Arantzazu.** Propio joan zen bestela ezinezko zituen ikasketak egitera. Teologia bertan egin zuen.
► **Jakin.** Joseba Intxaustiren bidetz hasi zen kolaboratzen 60 hamarkada amaieran eta haria ez zen sekula eten.

Obra

► **Emankorra.** 41 liburu eta 500 artikulutik gora u ondu zituen.
► **Online ikusgai.** Aitortza modura, bere obra Jakinek bultzatutako Digitalizazioa webbean kontsultagai da

Aitortzak

► **Euskadi Saria.** Saiakeran bi eskuratu zituen: 'Azken egunak Gandiagarekin' (2010) eta 'Historia, arraza, nazioa' (2015).
► **Gipuzkoako Urrezko Domina.** 2018an jaso zuen Jakin talde historikoko kide bezala Torrealдай, Intxausti eta Agirrebaltzategirekin batera.
► **Bestelakoak.** 1965etik, euskaltzain urgazle eta 2010etik, ohorezkoa, EHUko katedradun, 2012ko Eusko Ikaskuntza Saria, 2019an bere omenezko katedra sustatu zen.

laririk oparoena dela, argitaratu dituen 41 liburuak eta ia 500 artikuluek lekuko izanik.

Hain zuzen, atal horretan eskuratu ditu bi Euskadi Sari. Lehena 2010ean 'Azken egunak Gandiagarekin' lanagatik eta bigarren bost urte beranduago, 2015ean, 'Historia, arraza, nazioa. Renan eta nazionalismoaren inguruko topiko batzuk' (Elkar) liburuagatik.

Maiz kulturalan lan eskerga egin duten pertsonek ez dute merezitako aitortza jasotzen eta azken urteotan jasotako errekonozimenduek zorra ez dute erabat kitatu, noski, baina berau arindu zuten 2010ean Euskaltzaindiak Ohorezko euskaltzain edo 2011n EHUK Katedradun Emeritu izendatu izana; eta 2012an jasotako Eusko Ikaskuntza saria. Gaixo zela-eta bertaratzetik ezin izan bazuen ere, 2018ko Gipuzkoako Urrezko Domina jaso zuen Azurmendi, Joan Mari Torrealдай, Joseba Intxausti eta Paulo Agirrebaltzategik osatutako Jakin talde historikoak, «euskal kultura eta modernitate» lotzeko egindako lanagatik.

2019an haren pentsamendua lantzeko Kongresua egin zen eta bere izenean Katedra bat eratu zen. Hala ere, oraindik zorretan da euskal kultura eta euskalgintza Azurmendirekin.

Un intelectual que trabajó todos los frentes y siempre desde el euskera

J. AGIRRE

SAN SEBASTIÁN. Limitar el área de actuación de Joxe Azurmendi (Zegama, 1941-2025) a «pensador» o «escritor» no faltaría a la verdad, pero tampoco resumiría todo lo que abordó en sus 41 libros y más de 500 artículos. Ensayista prolífico, abordó casi todos los frentes que uno pueda imaginar y alguno más, sin olvidar que lo hizo siempre desde el euskera. Por ello fue nombrado miembro correspondiente de Euskaltzaindia en 1965, reconocimiento que no hizo más que impulsar su determinación. Conoció Europa y supo de Humboldt, pensador del que bebió mucho y cuyos trabajos conoció de primera mano, abriendo una vía de estudio que luego se ha seguido con su cátedra.

Pilares del mundo académico como Jakin, UZEI o UEU deben mucho a Azurmendi, sin olvidar a EHU, universidad de la que fue catedrático. Aportaciones que magnifican su influencia, ya que de aquellos primeros ladrillos se ha edificado gran parte lo que futuras generaciones han podido crear. Ampliando, a su vez, la ola.

Deudas de este tipo no se saldan con un tuit o mensaje de agradecimiento. Ni con una columna en un periódico. La contrada con Azurmendi es de calado y reconocimientos o premios que ha recibido en la última década han saldado parte: dos Premios Euskadi en la categoría de ensayo (2010 y 2015), el Premio de Eusko Ikaskuntza en 2012 o el agradecimiento colectivo al histórico 'grupo Jakin' que conformó con sus cómplices.

En 2014 dieron un paso atrás y la nueva dirección de la fundación, con Lorea Agirre al frente, cogió el relevo. Lo mismo pasó en su cátedra, en UEU y en varias asociaciones que ayer le dieron las gracias, como la cátedra que lleva su nombre. También reafirmaron su compromiso para seguir sus líneas de trabajo, quizá el mejor homenaje que se le puede hacer a Joxe Azurmendi.

Calamaro casi llenó anoche con su gira aniversario de 'Honestidad brutal' el Kursaal donostiarra. ARIZMENDI

CRÍTICA DE MÚSICA / ANDRÉS CALAMARO
MITXEL EZQUIAGA

«El mundo me hizo así, no puedo cambiar»

Andrés Calamaro en el Kursaal

Gira 'Honestidad brutal'. Fecha: 2-7-25. Intérpretes: Andrés Calamaro, German Wiedemer (piano), Andrés Litwin (batería), Julian Kanevsky (guitarra), Mariano Domínguez (bajo) y Brian Figueroa (guitarra), Andrés Sollari (trompeta) y Pablo Fortuna (saxo). 1.400 espectadores.

Ahora es carne de titular por sus declaraciones a veces altisonantes, y en sus conciertos mezcla la música con largos y a ratos incoherentes monólogos en lo que él mismo llama 'stand up incorrecto'. También anoche en el Kursaal Andrés Calamaro cerró su actuación con los paseos toreros en escena que son ya tradición. Pero por encima del personaje y sus 'brindis al sol' continúa brillando el repertorio: las enormes canciones, convertidas ya en himnos, que conectan con el público que le ha acompañado tantos años y

que ayer casi llenó el Kursaal. Fue una fiesta, con los espectadores entregados aunque la entrada había sido protegida por la Ertzaintza ante los manifestantes que acusaban a Calamaro de 'complicidad' con el gobierno israelí por unas declaraciones. Él mismo hizo una referencia en el escenario con cierto 'humor negro'. «Si yo hubiera crecido ante La Concha sería más contemplativo, pero nací en Buenos Aires, que es como la Franja de Gaza», dijo para justificar el 'meterse en líos'.

Habló mucho, enfriando el concierto en largos monólogos donde no faltaron los guiños a su amigo Cayetano Rivera Ordóñez, «recientemente detenido». También recordó a sus amigos vascos Fermin Muguruza y Xabi Alonso, y subrayó su vinculación con Donostia desde hace 35 años, con su primera actuación

en el muelle y las visitas como telonero de Bob Dylan.

Nos quedamos con las canciones de dos horas largas de concierto, que tan bien sonaron gracias al excelente grupo de que le acompaña, con el refuerzo de los vientos que dan color. La excusa para la reunión era un aniversario: se cumplen 25 años de 'Honestidad brutal', el derroche de creatividad que el argentino grabó en una de sus cíclicas crisis personales.

Ya casi desde el principio, cuando sonó el 'Sin documentos' de Los Rodríguez, el respetable se vino arriba. Hubo más del grupo, como 'A los ojos' y 'Para no olvidar', pero fue con los clásicos calamarecos cuando la emoción saltó: 'Mi enfermedad', 'Flaca', 'Alta suciedad' y la apoteósica 'Paloma'.

Y llegaron los bisés, con un guiño a 'Los ejes de mi carreta' de Yupanki y 'Estadio Azteca' y 'Los chicos' enlazado con 'El salmón', ese autorretrato. «Siempre seguí la misma dirección, la difícil», canta. Lo dice en 'Mi enfermedad': «Estoy vencido porque el mundo me hizo así. No puedo cambiar». El salmón se despidió toreando pero dejó una faena redonda, al menos en las canciones.

Protestas a la entrada del Kursaal

Decenas de personas «en solidaridad con el pueblo palestino» se concentraron a la entrada del Kursaal, antes del concierto, para protestar por unas declaraciones de Calamaro sobre el conflicto de Oriente Medio. Los manifestantes denunciaron «la complicidad» del cantante con el gobierno de Israel. Efectivos de la Ertzaintza protegieron el acceso de los espectadores del auditorio.

111 free
THEM ALL

info+ www.naiz.eus

GARA

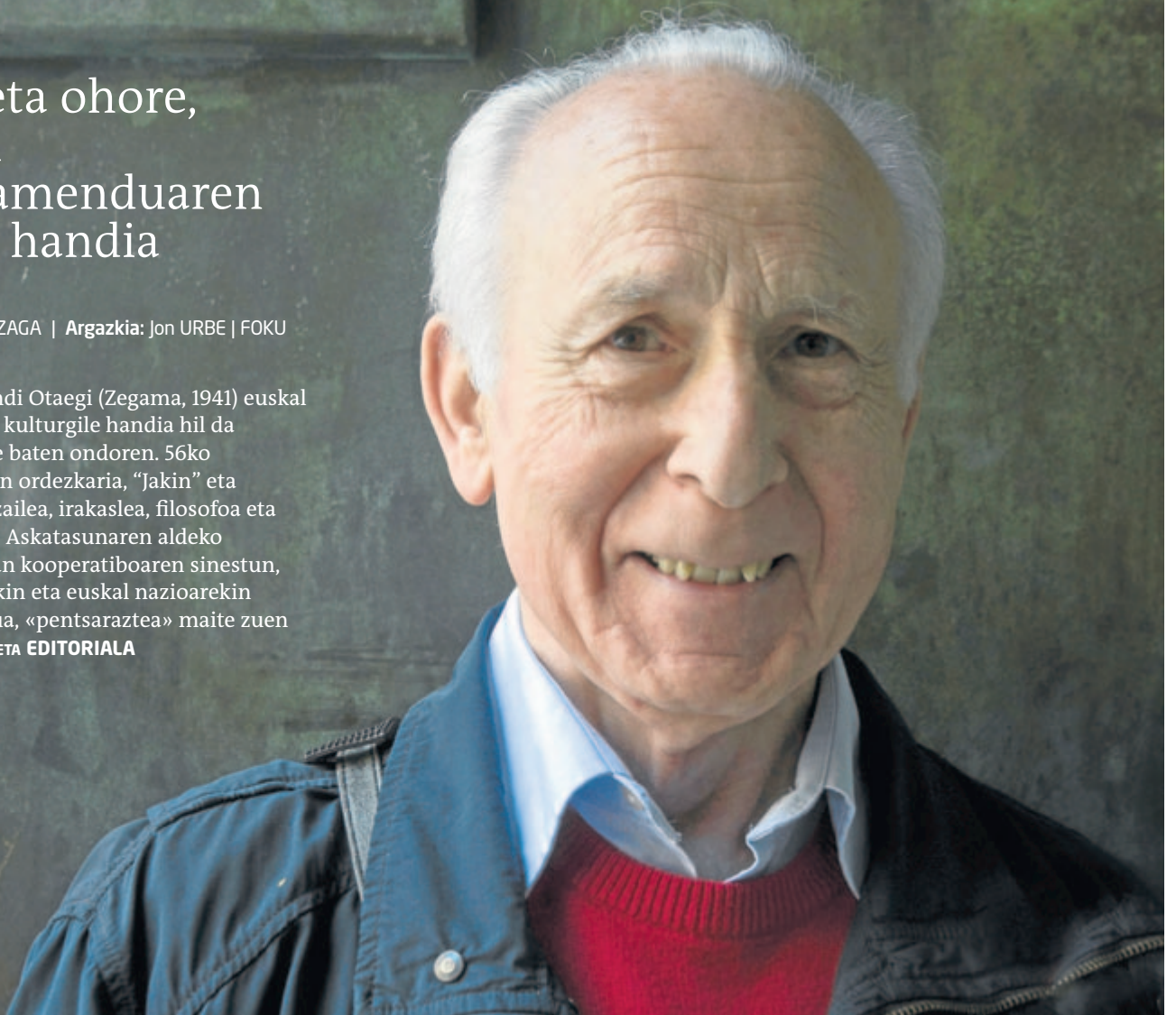
2025 | 7 | 3

OSTEGUNA
XXVII. urtea | 9.569. zk.
1,70 euro

Agur eta ohore, euskal pentsamenduaren maisu handia

Testua: Xabier IZAGA | Argazkia: Jon URBE | FOKU

Joxe Azurmendi Otaegi (Zegama, 1941) euskal pentsalari eta kulturgile handia hil da gaixondo luze baten ondoren. 56ko belaunaldiaren ordezkaria, "Jakin" eta Elkarren sortzailea, irakaslea, filosofoa eta poeta izan da. Askatasunaren aldeko pentsalaria, lan kooperatiboaren sinestun, herrigintzarekin eta euskal nazioarekin konprometitua, «pentsaraztea» maite zuen maisua. >4-5 ETA EDITORIALA

Hamás estudia el plan de Trump mientras Israel aumenta las masacres

El movimiento de resistencia islámica trata de que la propuesta del presidente de EEUU incluya el fin de la agresión israelí, mientras Trump acentúa su presión y Netanyahu amenaza.

Donald Trump declaró ayer que Israel habría aceptado una propuesta de alto el fuego de 60 días en Gaza, e interpeló a Hamás para que aceptara su

iniciativa. De lo contrario, advirtió, «la situación solo empeorará». Sin embargo, mientras la organización palestina decía estar «actuando con un

alto sentido de la responsabilidad y llevando a cabo consultas nacionales para discutir las propuestas», Benjamin Netanyahu, sin hacer siquiera men-

ción al anuncio de su homólogo estadounidense, afirmó que «no vamos a volver a eso» y amenazó con que «Hamás dejará de existir». >6-7

ERREPORTAJEA DANIEL GALVALIZI

Mozal Legeak hamar urte bete ditu; noiz aldatuko duten inork ez daki

PP alderdiak gehiengoa zuela, Kongresu espainolak 2015eko martxoan onartu zuen Mozal Legea, eta uztailaren leian sartu zen indarrean, duela hamar urte. Hainbat eskubide errotik murrizten dituen legea izanik, indargabetu edo aldatzeko promesak asko izan dira, baina oraingoz hor dirau. >2-3

Actos en recuerdo del atentado en el Monbar

ANDREA IBARRA

Baiona acogerá en septiembre varios actos en recuerdo del atentado del Hotel Monbar, que hace cuarenta años se saldó con la muerte

de cuatro refugiados vascos. Una efeméride que servirá, asimismo, para denunciar la guerra sucia que en aquella época sacudió Ipar Euskal Herria y evitar que caiga en el olvido. >11

El 8 de julio Iruñea clamará contra la impunidad

PELLO GUERRA

Ante los "50 años de libertad" que proclama el Gobierno español, Iruñea clamará el día 8 contra la impunidad de los crímenes de la «Transición». >13

bihar

KIOSKOAN

1,5€

naiz: -en bidaia aldizkaria euskaraz

Joxe Azurmendi Otaegi, untzi hauskorra hautatu zuen Aizkorripeko argonauta

Jaiotza: 1941eko martxoaren 19a, Zegaman. > **Gaztaroa:**

Frantziskotarretan, Erriberrin eta Arantzazun, filosofia eta teologia ikasi zuen, eta ondoren Europako zenbait hiritan jarraitu zituen bere ikasketak. Euskara eta

euskalduntasuna berreskuratu zituen. > **Erbestea:** Alemanian zela, frankismoak jazarri zuen eta hango Poliziak ezkutatu zuen. Franco hil arte ezin izan zen Hego Euskal Herrira itzuli, Carreroren hilketa kondenatzeari uko egin ziolako. >

Obra: Filosofia baliatu zuen munduaz pentsatzeko. Literaturazale handia ere izan zen, eta nabarmentzeko moduko poeta > **Gai nagusiak:** Etika, politika, hizkuntza. Nazio kontzeptua aztertu zuen eta haren inguruko topiko asko deseraiki zituen. >

Jarduna: Saiakeragile eta Filosofia Modernoko irakasle hainbat urtez. Sari ugari jaso zituen.

Xabier IZAGA

Azken hamarkadeta-ko euskal pentsalaririk handiena atzo zendu zen, gaixotasun luze baten ondoren: Joxe Azurmendi Otaegi. Saiakeragile nabarmena eta obra mamitsu eta oparo baten egilea, irakaslea eta poeta ere izan zen. 1965etik, euskaltzain urgazlea, 2010etik, ohorezkoa, eta UZEIren, UEUren eta hizkuntza eta kultura arloetako beste hainbat ekimenen sorreran parte hartutakoa, hala nola euskara batuarenean, Jakin taldeko zenbait lagunekin batera. Herri eta askatasunarekiko konpromisoak zeharkatu ditu haren bizitza eta obra.

Filosofia baliatu zuen munduaz pentsatzeko, euskaldun gisa pentsatu ere, bere lanetarako hainbat diziplina baliatuz. Politika, hizkuntza eta literatura aztergai, hainbat euskal autoreren obra aztertu zuen. Era berean, Europako korronte eta eztabaida filosofikoak baliatu zituen Euskal Herriko testuingurura moldatuz, euskal pentsamendu propioa garatze aldera.

Zegamako familia «langile eta pobre» batean sortu zen mundura Joxe Azurmendi Otaegi, 1941eko martxoaren 19an. Hamar urte ingururekin Arantzazuko frantziskotarrek ikastera joan zen; 16rekin, Erriberrin (Nafarroa) filosofia ikasi eta, Arturo Campionen obra irakurritz, Euskal Herria idoro zuen, baita euskara ere, erdi galdua baitzuen orduko. Hemezortzi urte zituela, Arantzazun, Jakin taldean laguntzaile hasi zen Joseba Intxaustiren eta Kepa Enbeitaren

eskutik, eta Enbeitak frantziskotarren ordena utzi zuenean, Intxaustirekin partekatu zuen aldizkariaren ardura. Nabarmentzekoa da Bitoriano Gandiagaren eta haren artean sortu zen adiskidetzaren sendoa; lagunaren omenezko lana dela esan liteke 2009an argitaratu zuen «Azken egunak Gandiagarekin» saioa (Elkar), berak erakitako mundu ikuskeraren – eta bere pentsamenduaren sakonaren – erakusgarri.

Bere euskalduntasuna berregin zuen poeta 50eko hamarraldiaren amaieran hasi zen «Jakin» eta «Anaitasuna» aldizkarietan artikulatuak argitaratzen, euskal nazioa berregin eta birpentsatzeko beharrak horretaratuta, eta 1965ean erbestera jo zuen Europan zehar. Alemanian zela, «Baina zergatik eta zertako euskaldun?» galdera plazaratu zuen 1967an

«Zeruko Argia» aldizkarian; eztabaida sutsua eragin zuen eta erantzun gogorrak eta akusazio mingarriak jaso zituen. Urte berean argitu zuen bere euskalduntasun kontzeptua: «Niretzat, eta bakarrik ez nagoelakoan, euskeraren alde jotzea ez da jaio izanaren kontu, ez sentimentuaren kontu, ezpada batez ere justizia kontu, beste haiek zeharo ukatu gabe» («Zergatik eta zertarako euskaldun?». Jakin 27-28, 1967). Euskalduntasuna, izaera bainoago, hautu, erabaki eta praktika moduan ulertzen zuen.

«Hitz berdeak» (EFA, 1971) poema bilduma izan zen argitara eman zuen lehen liburua, Gandiagak sarreran dioenez, Azurmendik bere burua poetatzat ez zeukan arren. Hala ere, poeta zen, poeta bazenez, eta hau ez da bigarren mailako xehetasuna. «Estiloaren alde-

tik Arestiren itzala nabari bada ere, egundoko indarra dute bere hitzek, originaltasuna, eta – onerako nahiz txarrerako – urteek kendu ez dioten balioa», idatzi zuen Koldo Izagirrek 2000n, berak apailatu eta Susak argitaratutako XX. Mendeko Poesia Kaierak bildumak Azurmendiren poemagintzari eskainitako alean. Bertan, «Hitz berdeak» liburuko poemak ez ezik, «Manifestu atzeratua» ere irakurgai dago, zentsurak liburutik kanpo utzitakoa eta Azurmendiren pentsaeraren nondik norakoaren zantzuak suma daitezkeen poema ederra.

Izagirrek «pentsamenduaren poeta» horren gainean dioenez, haren poesiaren protagonista «beti lehen pertsonan mintzo den ni bakarti hori da, egia establezitzen aurka. [...] Azurmendiren poesia Jainkoari berari oldartzen zaio, ez

Gandiagak liburuaren sarreran dioenez, Azurmendik bere burua poetatzat ez zeukan arren, poeta zen, poeta bazenez, eta hau ez da bigarren mailako xehetasuna

Jainkoaren irudi bati edo manipulazio bati. Ez du gizona salbatu nahi, gizon izatearen kondena pairatu baizik. [...] Existenzialismo soziala hemen ageri da Arestik ikur bilakatu baino lehen».

Hainbat autoreren eragina izan zuen, inoren jarraitzaile itsua ez zen arren. Besteak beste, batez ere autore alemanen eragina nabari zaio; baita Euskal Herriko zenbaitena ere, hala nola Jon Miranderena eta Jose Luis Alvarez Enparantza *Txillardegi*-rena. Azken honekin, hain zuzen, eta ezkerreko beste pentsalari batzuekin eskuz esku jardun zuen marxismoari buruzko testuak prestatzen, ezkerreko abertzaletasun baten bila. 1971n, «Hizkuntza, etnia eta marxismoa» (Euskal Elkargoa) saioan, abertzaletasuna eta marxismoa elkarren aurkakotzat hartzeko joera aztertutako erakundearen ondoren marxismoaren eta beste ideologia batzuen inguruko lan gehiago ere idatzi zituen.

moaren eta beste ideologia batzuen inguruko lan gehiago ere idatzi zituen.

Gizaberea UEUk Donibane Lohizunen antolatutako lehen ikastaroetan parte hartu zuen 1973an, eta Ipar Euskal Herriko pentsalariarekin harremanetan hasi zen. Garai hartan, Alemaniaren zela, hilabete bat gordean eman zuen, Carrero Blancoren aurkako atentaturako laguntza eman izana egotzi baitzion Espainiako Poliziak. Alemaniako Poliziak ezkutatu zuen, eta gordelekua utzi zuenean, Espainiako enbaxadorea joan zitzaion Carreroren hilketa kondenatzen zuela sinatu zezan. Ez zuen sinatu, eta atzerritik ezin itzulirik jarraitu zuen...

1975ean «Gizona abere hutsa da» saioa argitaratu zuen, landu zuen ideia nagusiak: gizakia, arrazoimenak gidatuta interes partekatuak defendatzeko elkarrekin sortzen dituen aberea, taldekoia baita. Arrazoimena, Azurmendik dioenez, animalia izatearen ondorio dela dio. Gizaberearen historia biolentoak erakutsi duenez, txarrenerako gauza da, baina baita onenerako ere: «Ikaragarri eritzi positiboa ez dit merezi 'gizonaren' historiak, egia esateko, baina animaliak errespetu guztia merezi dit, gizona egiaz den animaliak ere bai». («Gizaberearen bakeak eta gerrak». Elkar, 1991).

Franco hil ondoren, Euskal Herrira itzuli zen, baina Alemaniaren beti erreferentzia kultural eta filosofiko izan zuen, baita maiz bizileku ere. Garai hartan, Jose Maria Arizmendiaren pentsamendua inguruko museo bat eta liburu bat egiteko ardura hartu zuen, eta 1984an, apaiz markinarrari buruz egin zituen ikerketak doktore tesi gisa aurkeztu zituen. Kanten filosofian aditua, 1993an EHUko Filosofia Modernoko irakasle katedradun izendatu zuten, eta 2011n, katedradun emeritu.

Abertzale kulturala Ez da kausalitatea gehien eta sakonen

jorratu zituen gaietako batzuk nazioa, hizkuntza eta kultura izatea, euskal nazioa eraikitze-ko proposamena ere bai baita zegamarraren obra. Alemaniako erromantizismoa ilustratutako eredu, Herderren historizismoa aldarrikatuta: erregeen eta inperioen historia barietate, herritarren bizimodua, literatura, dantzak, harremanak... kulturen historia, alegia. Azurmendiren nazio kontzeptuan funtsezkoak dira kultura eta hizkuntza, eta gai hori oparo eta sakon aztertutako, bereziki nazioaren inguruko trilogian: «Espainiaren arimaz» (Elkar, 2006), «Humboldt. Hizkuntza eta pentsamendua» (UEU, 2007) eta «Volksgeist: Herri gogoa» (Elkar, 2007), baita «Historia arraza, nazioa» (Elkar, 2014) saioan ere.

Espainiar eta frantziar Estatuak sakabanatutako komunitatea da Euskal Herria, eta berregin egin behar dela dio. Horrek ez du esan nahi iragan nostalgiko batera itzultzea, ordea. Abertzale kulturaltzat jo zuen Haritz Azurmendi Arruek bere tesian, Zegamako pentsalariak nazioaren inguruan idatzitako ideiak bilatu eta gizarte zientzietako hainbat teoriarekin konparatu ondoren. Haren ustez, komunitate barrutik abiatuz, kultura modernizatu, beste kulturetatik ikasi, baina bere elementu tradizionalak eta erreferentzia propioak eraldatuz biziberritu eta modernizatu behar du abertzaletasunak.

Zenbait intelektual espainolek esaten zutenaz bestera, Azurmendiren kultura kontzeptua ez da inondik ere esentzialista, berritzailea baizik. Euskal nazionalismoaren aurka erabili duten topiko bat, ilustrazio frantsesa vs erromantizismo alemaniarra ustezko dikotomia, interpretazio oker baten ondorio dela dio. *Volksgeist* edo herri gogoa kontzeptua sakon aztertutako, eta hura euskal abertzaletasunaren kontra erabiltzen dutenei ere ulertu ez izana egotzi zien: izan ere, haren jatorrian ez dago planteamendu

«Volksgeist» edo herri gogoa kontzeptua sakon aztertutako, eta hura euskal abertzaletasunaren kontra erabiltzen dutenei ulertu ez izana egotzi zien

arrazista eta esentzialistak; aitzitik, hizkuntzaren gaitasun autokreatzaile eta antiesentzialista adierazten du.

Demokrazia Azurmendik jorratutako beste gai nagusiak da. Besteak beste, «Demokratak eta biolentoak» (Elkar, 1997), «Euskal Herria Krisian» (Elkar, 1999) edo «Barkamena, kondena, tortura» (Elkar, 2012) lanak idatzi zituen horretaz. Euskaltasuna egin egin behar dela uste zuen bezala, berdinean uste du demokraziari dagokionez ere, eta haren inguruko zenbait arriskuz ohartarazi zuen, hala nola egitura politiko legal batzuekin identifikatzea; edo, Estatua demokraziaren zaindari dela, konstituzioaren kanpoko guztia kriminalizatzea. Miranderena eta Nietzscheren pentsamendua baliatuz, salatu zuen Estatua ez dela demokratikoki eraiki, gehiengo arrazoi bihurtuta baizik, dogma

bihurtuta. Dogmaren aurkako jarrerak, hain zuzen, erlatibismoa lerratu zuen. Nolanahi ere, berak bazuela absoluturik esan zuen: herria, hizkuntza eta zenbait balio, bere hautu eta erabaki gisa, horien funtsa ez dela absolutua onartuta ere.

«Oso unti hauskorreko argonautak gara euskaltzaleok», esan zion Lorea Agirreri 2015ean «Hegats» (45) aldizkariak euskal pentsalariari eskaini zion alean argitaratutako solasean. Ontzi hauskorra hautatu zuen Joxe Azurmendik, eta bizialdi osoko lan erraldoi eta balio handikoa utzi du ontzi horrek ur gainean segi dezan.

Saiakeragile zegamarraren idazlan guztiak eta haren inguruan idatzitakoak Jakin taldearen webgunean ikusgai daude. Larunbatean, Azurmendiren inguruko ale berezia argitaratuko du GAUR8k, bere obra eta ibilbidea ikuspegi ezberdinetatik landuz.

Jon URBE | FOKU

IRITZIA

EDITORIALA

Azurmendi deja un legado de ideas para la libertad

Es difícil explicar en castellano la importancia que ha tenido Joxe Azurmendi Otaegi, cuya muerte se conoció ayer, en el pensamiento contemporáneo vasco. Y sin embargo es una labor indispensable, porque su influencia en varias generaciones de estudiantes, intelectuales y militantes vascos es inmensa. Reivindicaba el trabajo cooperativo, pensando desde y para la libertad. «Provocando para pensar», decía él. Adoptó la decisión política de escribir, publicar y enseñar en euskara, tomando como referencia todo el país y sus gentes. Tenía la voluntad de pensar como si Euskal Herria fuese un pueblo normal, una nación como el resto, un país más en el mundo, con sus taras, sus tragedias y sus esperanzas. Ni más ni menos, en ningún caso menos.

Seminarista en Arantzazu y Erriberri, estudiante y refugiado en Alemania, miembro del grupo fundador de “Jakin” y de Elkar, profesor de Filosofía primero en Deusto y luego en Euskal Herriko Unibertsitatea, militante del euskara y de la causa vasca... su vida es reflejo de una época marcada por la dictadura, la muerte de Franco, la Transición española y la lucha colectiva contra todas esas estructuras y sus dogmas éticos y políticos. Poseedor de un conocimiento oceánico, su trabajo abarca desde el cooperativismo hasta la tortura, pasando por el nacionalismo y el pensamiento científico. Sus referencias iban desde Immanuel Kant hasta Isaiah Berlin, desgranando todos los pensadores de la modernidad a los que conocía con un detalle asombroso. Era un gran historiador de las ideas y un maestro excepcional.

Parte de su misión intelectual era desmontar las falsedades con las que los nacionalismos español y francés buscan dominar y subordinar a las naciones sin Estado. Con una voz suave y un tono sereno, con una escritura compleja y repleta de matices, Azurmendi era capaz de decir las verdades más duras, las comparaciones más punzantes, las ideas mejor estructuradas y más potentes de forma dialéctica y pedagógica. Miembro orgulloso y humilde de una nación pequeña, herida y dividida, su pensamiento fue a la fuerza disidente y contracultural. Deja un legado que se debe cuidar y desarrollar.

BEGIRADA

Mediterraneo eta Kantauri itsasoak, oso bero

Uraren tenperaturak ekainerako erregistratutako balio maximoak gainditu ditu bai Mediterraneo itsasoan, baita Kantauri itsasoan ere. Hala jakinarazi zuen atzo Estatuko Portuen neurketa sareak. Erakundeak egindako neurketen arabera, 26,2 °C-ra iritsi da Pasaiako badian ekainaren 30ean, eta 23,4 °C-ra Bilboko portuan ekainaren 20an. Muturreko fenomeno bidez planetak ohartarazpenak bidaltzen jarraitzen du. Presazkoa da mundu mailan neurri eraginkorrak hartzea klima aldaketari aurre egiteko. **Marisol RAMIREZ | FOKU**

EUSKAL HERRIKO EGUNKARIA **GARA**

Zuzendaria: Iñaki Soto. **Aurreikuspenak eta edizioa:** Mikel Jauregi, Iraia Oiarzabal, Beñat Zaldua. **Aktualitatea:** Ramon Sola, Amaia Ugarte, Ruben Pascual, Ane Urkiri. **Papereratze taldea:** Alazne Basañez, Ainara Lertxundi, Mirari Isasi, Iker Bizkarguenaga.

iritzia@gara.net | euskalherria@gara.net | mundua@gara.net | ekonomia@gara.net | kirolak@gara.net | kultura@gara.net

DONOSTIA: Tel: 943 31 69 99 | **URRUÑA:** Tel: 0 975 12 97 01
HARPIDETZAK: Tel: 943 50 60 10 / harpidetzak@naiz.eus

Araba: Diputazio kalea, 17-1a. 01001 Gasteiz. **Bizkaia:** Arenal, 2-1a 48005 Bilbo. **Gipuzkoa:** Portuetxe, 23-2a. 20018 Donostia. P.K.: 1099. **Lapurd:** Hedagunea-Media Center; 8, ZA Martinzaharenia. 64122 Urruña. **Nafarroa:** Pozo Blanco, 15-5 bulegoa. 31001 Iruñea.

Argitaratzailea: Baigorri Argitaletxe S.A. **Inprimategia:** Bidasoa Inprimatzeko Zentroa, S.A.. **Lege Gordailua:** VI-53-1999. **Comission Paritaire:** 0312 U 81405.

ZUGAZART

Noticias de

Gipuzkoa

**TOLOSALDEA
AMENAZA EL
DOMINIO DE
ARRAUN** // P44-45

**JOXE AZURMENDI, AZKEN
EUSKAL ERUDITOA, ZENDU DA**

FILOSOFOA, PENTSALARIA ETA SAIAKERAGILE
ZEGAMARRAK, 40 LIBURU ETA 500 ARTIKULU BAINO
GEHIAGOKO LEGATU MATERIALA UTZI DU // 48-49. OR.

Gipuzkoa registra el menor paro desde hace dos años y más afiliados que nunca

La capacidad de generar nuevos puestos disminuye y **tres de cada cuatro nuevas contrataciones son temporales** ● En Euskadi también se ha reducido el desempleo, que presenta **la cifra más baja desde 2008**

INFORMACIÓN EN **PÁGINAS 32-33** - Empleo, calidad y sostenibilidad EDITORIAL EN **PÁGINA 3**

Sumar ve la legislatura en peligro

El PP elige a sus políticos
más duros para ponerse
en modo electoral

PÁGINAS 30-31

Trump da por hecho un alto el fuego de 60 días en Gaza

PÁGINAS 36-37

LOS CASOS DE INFECCIONES DE TRANSMISIÓN SEXUAL SE DUPLICAN

CLAMIDIA, GONORREA
Y SÍFILIS ALCANZAN
NIVELES NO VISTOS Y YA
SON UN PROBLEMA DE
SALUD PÚBLICA

PÁGINAS 6-7

**NO HAGAS
MATCH
CON LAS ITS**

La Virgen de La Antigua, al rescate

ZUMARRAGA CELEBRA SANTA ISABEL CON UN CLIMA
MÁS FRESCO TRAS CINCO DÍAS DE BOCHORNO // P22

Los dantzaris del grupo Irrintzi, en el exterior de la ermita de La Antigua ante cientos de personas. Foto: Asier Zaldúa

mirarte

CULTURA OCIO COMUNICACIÓN

Joxe Azurmendi, azken euskal eruditoa, zendu da

Filosofoa, pentsalaria eta saiakera-idazle zegamarrak, 40 liburu eta 500 artikulua baino gehiagoko legatu materiala utzi du

Joxe Azurmendi filosofoa Donostian hil zen atzo, 84 urte zituela.

✎ Harri X. Fernández
📍 Iker Azurmendi

DONOSTIA – Joxe Azurmendi asteartean zendu zen Donostian, 84 urte zituela, Jakin Fundazioak aditzera eman zuenez. Filosofoa, goi mailako pentsalaria eta intelektual, poeta, saiakera-idazlea, EHUKo katedradun emeritua, ohorezko euskaltzain eta, gauza guztien gainetik, euskalduna. Azurmendik 40 liburu eta 500 artikulua baino gehiagoko legatu materiala utzi du euskal gizartean. Ondare intelektualari dagokionean, zinez zaila litzateke hura zenbatestea. Azurmendik euskara, nazioa, demokrazia, askatasuna, moralak, gizartearen gainbehera, Estatuaren mugak eta ETArekin indarkeriaren zilegitasuna –edo eza–, besteak beste, izan zituen aztergai. Kultur gintzaren sektoreak eta mundu akademikoak penaz hartu dute berria, baita erakundeek ere. Gipuzkoako diputatu nagusiak, Eider Mendozak, adibidez, intelektualaren heriotzarengatik “samina eta atsekabea” adierazi zuen.

Zegaman jaio zen 1941ean eta hamar urte zituela, bere ekimenez eta familiaren iritziaren aurka, Arantzazuko frantziskotarrekin ikastera joan zen. Gerora, 1957an, Erriberriko komentuan filosofia ikasi zuen hiru urtez; ondoren, 1959an Arantzazura itzuli zen Teologia ikastera. Han jaso omen zituen bere bizitza markatuko zituzten hainbat printzipio eta oinarri: askatasuna, eta guztiaren gaindiko maitasuna. Horrela onartu zion gure hedabideari

2018an, Gipuzkoako Foru Aldundiak eman zion Urrezko Dominaren inguruko elkarrizketa egin genioanean. Hala nola, Arantzazuko urteek beste ezagutza batzuk ere ekarri zituzten pentsalariari: klase izaera eta komunitatearen garrantzia. Teologia ikasketak Erroman jarraitu zituen 1965ean eta handik urtebetera Alemaniara joan zen bizitzera, ordutik aurrera herrialde –eta pentsalari– germanikoekin ezinbesteko erlazioa ondut. Besteak beste, Friedrich Nietzsche, Wilhem von Humboldt, Oswald Spengler eta Martin Heideggerren eraginaren zantzuak nabari daitezke zegamarraren hausnarketetan

60ko hamarraldian idatzitako poemak *Hitz berdeak* bilduman argitaratu zituen 1971. urtean. Saiakeraren

arloan, aldiz, *Hizkuntza, etnia eta marxismoa* kaleratu zuen. Berau, Jose Luis Alvarez Enparantza *Txi-lardegi* eta ezkerreko beste intelektual batzuekin batera, Euskal Herriko gazteei zuzendutako Karl Marxen filosofiaren inguruko proiektu baten hegalean ondu zuen. Hori bai, garairako Azurmendi marxismoarekin kritiko agertu zen jada, teoriak planteamendu fundamentalistak ahalbidetzeko zuen joera zela eta. Ez da kasualitatea, sasoi berean Leszek Kolakowski filosofoarekin trukaturako gutunekin osatutako liburua kaleratu izana. Hain zuzen ere, Kolawskik ere, bere ibilbidea marxista porrokatu bezala hasi bazuen ere, oso kritiko izatera iritsi zen.

Txillardegirekin izan zuen hartu-

emanaz harago, Azurmendik beste euskal intelektual bati eskaintako obrak ere nabarmentzekoak dira. Jon Mirandez ari gara, noski. Haren inguruan idatzi zituen *Mirande eta kristautasuna* (1978), *Schopenhauer, Nietzsche, Spengler, Miranderen pentsamenduan* (1989) eta *Miranderen pentsamendua* (1989).

Hamarkada horren erdialdekoa da, bestalde, Azurmendiren filosofiaren bilakaeran mugarri izan zen obretako bat: *Gizona abere hutsa da* (1975). Bertan landu zuen lehen aldiz *gizabere* kontzeptua. Filosofoaren ustez gizakia aberea da, ezin da bere animalia izatetik aldentu. Bereizgarri egiten duena, arrazoimena edo taldekotasuna, esaterako, eboluzioaren ondorio besterik ez dira. Pentsamendu-ildo honetara itzuli zen Giza-

Jakinen agurra maisuari

Ate ondoan daukagu zure esaldia: "Aldizkari bat ez da noizean behin eskuan hartzen dugun orri sorta soilik. Askoz gehiago da. Asmo bat eta historia bat, oinarri ekonomiko bat, giza harremanak: gizarte bat da aldizkaria". Egutero ematen digu ongi etorria, *Jakinen* eta *Jakinek* kide izan zaretenon liburuen apalategitik. Ohitu ere egin gara honezkero emari hura gutzia ikusten, eta hala ere askotan jotzen dugu horra. Auskalo zenbat esaldi, gomendio eta argi-izpi utzi dizkiguzun gutzira. Ikasi dizugu mundua eginez egiten dugula gure burua, eta, alderantziz, gure burua eginez, mundua. Obligazio bat dela mundua gure esperientziatik pentsatzea. Euskaldunon problemak gureak direla, baina modernitateak txikitutako gainera-

ko herrien antz handia dutela, eta eurekin aritu behar dugula. *Jakinek* bere betiko espiritu behin eta berriz berrasteko zuela ere utzi zenigun idatzita, 50. urteurrenean. Eta pixkanaka erretiroa hartuko zenuela aurreratu. Jakin Talde historikoko kide egin zintugun gero, urrutiegira joan ez zintezten, eta orduz geroztiko berrasmatzeko guztietan eman diguzu bultzada. Zuen belaunaldiari ikasi genion sintesi inposibleak bilatzen, eta horretan ari gara gaur ere. Pentsamendu itzela utzi diguzu horretarako. Hura lantzen jarraituko dugu, beti eskatu izan diguzun bezala, zu (eta inor) jainkotu gabe, baina maisu-maistrak aitortuz. Ematen zenigun askatasunarekin eta bizkarerazten ez zenigun ardurarekin, biekin.

berearen *bakeak eta gerrak* (1991) eta *Gizabere kooperatiboak* (2016).

Franco hil ostean, Alemaniatarik Euskal Herrira itzultzen hasi zen. 1982an hasi zen EHUn irakasle lanean, eta handik bi urtera Jose Maria Arizmendiarriri Arrasateko kooperatiben sortzailearen inguruko tesi batekin doktoratu zen. 1993an, EHUKo Filosofia Modernoko Katedra lortu zuen eta 2011z geroztik katedradun emeritua zen. 2010ean, gainera, ohorezko euskaltzain izen-datu zuen Euskaltzaindiak -1965etik euskaltzain urgazlea zen-.

Jakin taldearekin batera, 2018an Gipuzkoako Foru Aldundiak Urrezko Domina ezarri zion. Gaixotasunak jota, ezin izan zuen Alemaniatarik berau jasotzera bidaiatu.

Saiakegarekin jardueran, hiru aldiz irabazi zuen Euskadi Literatur Saria: 1991n *Filosofia zer den* lanarekin, 2010ean *Azken egunak Gandiagarekin* testuarekin eta 2014an *Historia, arraza, nazioa* liburuekin.

Bere bilakaera filosofikoa aztertzeko, EHUK Azurmendiren izanari begiratzeko kongresua antolatu zuen 2019an eta urte berean Joxe Azurmendi Katedra sortu zuten. Bere pentsamendua zabaltze aldera, gainera, Gipuzkoako Foru Aldundiak eta Jakin Fundazioak sinatutako hitzarmenari esker, pentsalariaren obra digitalizatuta eta eskuragarri dago: Guztira, 685 idazlan -41 liburu, 118 liburu zati, 45 egunkari eta aldizkarietan argitaratutako 523 artikulua eta 3 itzulpen-, 59 urtetan zehar idatzi eta argitaratutakoak.

'JAKIN' ALDIZKARIAREN ZUTABE Arantzazuko bere bigarren egonaldian, Teologia ikasketetan burubelarriz zebilela, *Jakinen* bulegoetan hasi zen lanean, gerora aldizkari giltzarri bihurtzeraino. 1959an, *Jakin* sortu eta hiru urtera, Kepa Enbeitararen ardurapean mekanografo lanak egiten zituen, eta bi urteren ostean, Enbeitar Arantzazu utzi zuenean, bulegoaren arduradun eta aldizka-

riaren zuzendaritzako kide izendatu zuten Azurmendi. Bere ondoan, Joseba Intxausti izan zuen alboan. "Euskal munduan nondik nora jo, Joseba Intxaustik eta *Jakinek* erakutsi zidaten. Euskal kulturak ezin zuela elizan katramilatutako zerbait izan, filosofia eta pentsamendu modernoari helduko zion zerbait izan behar zuela, hori zen *Jakinen* bidea. Eta hori da nik denbora honetan guztian jarraitu izan dudana bidea", esan zion 2018an Azurmendik egunkari honi.

Hasiera batean ikasle aldizkari izateko asmoz sortutako argitalpena izan zen. Teologia eta filosofia izaten zituen hizpide, euskaraz beti ere. Denborarekin eta gaur arte, hizkuntza, zientzia, hezkuntza, komunikabideak, politika eta beste hamaika gai landu ditu, euskal kultura modernitatara ekariz.

Diktaduraren urteetan bitan debekatu zuten agerkaria, baina 1977tik hona ez du etenik izan. Franco hil ondoren, Joan Mari Torrealdai, Joseba Intxaustik eta Paulo Agirrebaltzategi hartu zuten *Jakin* zuzentzeko ardura. Elkarrekin bizi ziren Grosoko etxe batean eta 1977ko urte horretan Azurmendi bera ere batu zitzairen.

"EUSKARAREN LANGILE" "Euskararen langilea" zela esaten zuen Azurmendik bere burua definitzeko. Halere, kritikoa ageri zen euskal gizartearekin. Halabeharrez, "gehiegi espainoldu" dela uste zuen, bereziki *mass-mediek* ahalbidetutako espainiar Estatua eta kulturarekiko "dependenziarengatik". Halere, "optimista" agertu zen egunkari honi eskaintak azken elkarriketan: "Gauza askotan espainolizatu gara, baina hauen aldean, ikaragarri aldatu da Euskal Herria. Orain kalean euskaraz entzuten da, ez asko, baina entzuten da. Gure denboran ez zen posible. Industrialki ere aldatu gara, garai berrietara moldatu. Eta hezkuntza arloa ere nabarmen aldatu da".

Jakin Fundazioak aditzera eman zuenez, Azurmendik ez du hil-beila eta hileta ekitaldirik izango. ●

Dieciséis artistas acceden a las residencias de JAI

Los creadores trabajarán este verano en Tabakalera y el Artium de Gasteiz

DONOSTIA – Un total de 16 creadores, elegidos entre 140 candidatos, desarrollan ya sus proyectos en el Instituto de Prácticas (JAI), una escuela de verano para artistas organizada conjuntamente por el centro Tabakalera y el Artium de Vitoria, en colaboración con el Museo Jorge Oteiza de Navarra.

Los artistas seleccionados en la sexta convocatoria de este programa, que concluirá el 29 de agosto, contarán con un equipo de docentes integrado por creadores internacionales vinculados a las instituciones que promueven la convocatoria.

Claire Atheton (San Francisco, 1963), Marwa Arsanios (Washington DC, 1978), Josu Bilbao (Bermeo, 1978), Fermín Jiménez Landa (Pamplona, 1979), Maider López (San Sebastián, 1975) y Eric La Casa serán los profesores del grupo.

Las tutorías, por su parte, correrán a cargo de Olatz Otalora (Algorta, 1990), Alejandro Cesarco (Montevideo, Uruguay, 1975), Itziar Okariz (Donostia, 1965) e Ibon Aranberri

La escuela de verano JAI se presentó ayer en Gasteiz. Foto: N.G.

(Itziar-Deba, 1969). El curso arrancó ayer en el Artium, donde los alumnos permanecerán hasta el próximo día 18. A partir del lunes 21 de julio se trasladarán a Tabakalera, donde continuarán con el programa de estudios hasta finales de agosto. Durante ese mes realizarán, además,

una estancia en la localidad de Alzuza, en el Museo Oteiza. La sexta convocatoria de JAI, cuyo objetivo es impulsar la creación, la investigación y el espíritu crítico, recibió más de 140 candidaturas, lo que supone prácticamente el triple de solicitudes que el año pasado. – Efe

HAMAIKANPER LEHIAKETA MARTXAN DA!

EMAN IZENA ETA AURKEZTU ZURE FURGONETA

EZ ZARA PROFRESIONALA IZAN BEHARI!

SORMENA ETA GOGOA BESTERIK EZ!

Eskaneatu QRA eta parte hartu!

www.hamaika.eus/saioak/hamaikanper